

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Załącznik do uchwały nr LVII/692/23
Rady Powiatu Stargardzkiego
z dnia 20 grudnia 2023 r.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024-2026**

STARGARD 2023 r.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

WSTĘP

„Dziecko dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia”¹. Niestety, współcześnie wiele rodzin uwikłanych jest w problemy uzależnień, długotrwałego bezrobocia, wyuczonej bezradności, korzystania ze świadczeń pomocy społecznej i z pomocy państwa w wychowaniu dzieci. Taki stan rzeczy powoduje brak wzorców do naśladowania, dezintegrację rodziny i postępującą niewydolność wychowawczą rodziców. Nieprawidłowe relacje w rodzinie oraz brak dbałości o zaspokajanie potrzeb dziecka nie pozostają bez wpływu na występowanie zaburzeń w jego rozwoju, powstawanie defektów osobowości czy nawet niedostosowania społecznego. W sytuacji, gdy rodzina nie jest w stanie zapewnić dziecku odpowiedniej opieki i zaspokoić podstawowych potrzeb, wówczas należy dla niej zorganizować wsparcie w środowisku lokalnym, co skutkuje interwencją służb pracujących na rzecz dziecka i rodziny. Czasem jednak pomimo nakładu pracy ze strony specjalistów nie udaje się stworzyć warunków umożliwiających pozostanie dziecka w rodzinie naturalnej, gdyż wsparcie okazuje się być niewystarczające lub nieefektywne i nie przynoszące poprawy jej funkcjonowania, wówczas decyzję o dalszych jej losach podejmuje sąd rodzinny, wydając postanowienie o umieszczeniu małoletnich dzieci w pieczy zastępczej. Umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej zazwyczaj jest ostatecznością, czyli następuje po wykorzystaniu wszystkich możliwych form wsparcia rodziny w środowisku, a „celem tego działania jest powrót dziecka do środowiska rodzinnego, dopiero, gdy takie rozwiązanie jest niemożliwe, bo rodzice nie są w stanie wykonywać swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych, wówczas należy skierować dziecko do przysposobienia”².

Zgodnie z art. 20 Konwencji³ dziecko pozbawione czasowo lub na stałe swojego środowiska rodzinnego lub gdy ze względu na swoje dobro nie może pozostawać w tym środowisku, będzie miało prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa. Obowiązkiem państwa jest zapewnienie takiemu dziecku opieki zastępczej. Funkcjonujący w Polsce system pieczy zastępczej działa w oparciu o przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawa ta nakazuje jej realizatorom podmiotowe traktowanie dziecka i respektowanie jego praw m.in. do: wychowania w rodzinie, a w przypadku umieszczenia w pieczy zastępczej – w jej rodzinnych formach, powrotu do rodziny, utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami oraz do stabilnego środowiska wychowawczego. Powiat Stargardzki realizuje ten obowiązek poprzez kompleksowy system wspierania rodzin. Tworząc warunki do pomocy i pozytywnych zmian w rodzinie biologicznej, aby dziecko mogło bezpiecznie powrócić pod opiekę rodziców. Kierując się przy tym zasadą, że „dziecko objęte pieczą zastępczą nadal pozostaje dzieckiem swoich rodziców ze wszystkimi tego skutkami prawnymi. Piecza zastępcza zastępuje pieczę sprawowaną przez rodziców i trwa przez niezbędny czas”⁴. „W stosunku do rodzin zastępczych ta tymczasowość nie jest postrzegana negatywnie. Patrzeć na nią bowiem trzeba przez pryzmat celu umieszczenia dziecka poza rodziną, jakim jest udzielanie wsparcia dziecku i jego rodzinie. Tymczasowość sprawowania pieczy zastępczej służyć ma bowiem odbudowaniu stabilności rodzin, z których pochodzą wychowankowie, i reintegracji tych rodzin”⁵ Jeśli nie jest to możliwe, dziecko przebywa w pieczy zastępczej do czasu adopcji lub usamodzielnienia się.

1. Preambuła do Konwencji o Prawach Dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. 1991, nr 120, poz. 526).

2. M. Andrzejewski, *Ewolucja pieczy zastępczej przez pryzmat nowych regulacji prawnych*, „Teologia i Moralność” 2012, t. 11, s. 107–108.

3. Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. 1991, nr 120, poz. 526).

4. M. Arczewska, *Tymczasowość rodzinnych form pieczy zastępczej w świetle wyników badań empirycznych*, „Prawo w działaniu” Sprawy Cywilne 2021, t. 48, s. 70.

5. M. Andrzejewski, *Ewolucja...*, op. cit. s. 106.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 - 2026**

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim na lata 2024 - 2026, zwany dalej Programem, został sporządzony na podstawie założeń ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1426). Powyższa ustawa określa obowiązki jednostek samorządu terytorialnego oraz organów administracji rządowej w zakresie wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej. Zgodnie z art. 180 przywołanej ustawy, do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, uwzględniający założenia wynikające z planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, konieczność zapewnienia dzieciom z terenu powiatu rodzinnej pieczy zastępczej oraz ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej⁶.

Niniejszy dokument został opracowany w oparciu o diagnozę lokalnego środowiska, będącą punktem wyjścia do opracowania prognozy wyznaczającej cele i kierunki działań w zakresie systemu pieczy zastępczej w Powiecie Stargardzkim na lata 2024 – 2026. Podstawę rozwiązań przyjętych w Programie stanowi Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej oraz Konwencja o Prawach Dziecka, a jego treść jest zgodna z założeniami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Stargardzkim na lata 2021 – 2025⁷, koncepcją Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2021 – 2027 pn. „Region Przyjazny Rodzinie”⁸ (Cel I: – Wzmocnienie rodziny w Województwie Zachodniopomorskim oraz Cel II: – Rozwój Systemu Pieczy Zastępczej Zgodny z Ideą Deinstytucjonalizacji), a także ze Strategią Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 przyjętą Uchwałą Nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 roku.

Program tworzony był w sposób partycypacyjny, z udziałem kluczowych interesariuszy w przedmiocie pieczy zastępczej tj.: pracowników organizatora pieczy, rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka, pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych, osób współpracujących z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Stargardzie. Zainteresowani określili ramy dla Programu (cele, grupy adresatów) oraz wskazali działania kluczowe dla ich realizacji. Istotnym źródłem danych były sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania przez Powiat Stargardzki zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz sprawozdania i informacje własne organizatora pieczy. Zbierane były uwagi do realizacji poprzedniego Programu oraz aktualne potrzeby opiekunów zastępczych, zarówno tych zawodowych, jak i niezawodowych, czy spokrewnionych, pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych, pracowników organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, zleceniobiorców realizujących zadania na rzecz pieczy zastępczej. Na tej podstawie Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na trzy kolejne lata wskazuje na konieczność dalszego ilościowego rozwoju pieczy zastępczej oraz jej profesjonalizację poprzez rozbudowany system szkoleń i profesjonalnego doradztwa psychologiczno-pedagogicznego oraz tworzenie grup wsparcia, klubów rodzica zastępczego organizowanie turnusów wytchnieniowych. Doskonalenie systemu organizowania pieczy polegające na budowaniu pozytywnego wizerunku pieczy zastępczej, krzewieniu idei rodzicielstwa zastępczego na terenie powiatu, rozwój współpracy pomiędzy wszystkimi uczestnikami systemu pieczy zastępczej oraz rozwój wolontariatu, co w dalszej perspektywie będzie przyczynkiem do deinstytucjonalizacji pieczy. Realizacja Programu uwzględnia także większe wsparcie usamodzielnianych wychowanków, co jest obszarem wymagającym intensywnego rozwoju.

6. Art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1426).

7. Uchwała Nr XXIII/308/20 Rady Powiatu Stargardzkiego z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Stargardzkim na lata 2021 – 2025.

8. Uchwała Nr XXIX/337/21 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 28 października 2021 r. w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2021–2027 pn. „Region Przyjazny Rodzinie”.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

1. CHARAKTERYSTYKA POWIATU STARGARDZKIEGO

Powiat Stargardzki został utworzony z dniem 1 stycznia 1999 roku na mocy ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998 roku w sprawie utworzenia powiatów.

Jest szóstym, pod względem powierzchni powiatem województwa zachodniopomorskiego - obejmuje 1 519,97 km² i powiatem o największej liczbie mieszkańców – 119 190 osób⁹ (wyłączając miasta na prawach powiatu). Znajduje się w południowo-zachodniej części województwa, w odległości 36 km od stolicy województwa - Szczecina. Od północy graniczy z powiatem goleniowskim i łobeskim, od zachodu z powiatem gryfińskim i Szczecinem – stolicą województwa, od wschodu z powiatem drawskim, od południa natomiast z powiatem choszczeńskim i pyrzyckim.

Powiat składa się z 10 gmin. Jedna gmina posiada status gminy miejskiej - jest to Miasto Stargard, które jest stolicą i zarazem siedzibą władz powiatowych. Miasto Stargard stanowi główny ośrodek administracyjny, gospodarczy i kulturalny powiatu.

Cztery gminy posiadają status gmin miejsko-wiejskich, są to: Chociwel, Dobrzany, Ińsko i Suchań. Pozostałe posiadają status gmin wiejskich, są to: Dolice, Kobylanka, Marianowo, Stara Dąbrowa i Stargard. W powiecie jest 5 miast: Chociwel, Dobrzany, Ińsko, Stargard i Suchań.

Rysunek 1: Mapa Powiatu Stargardzkiego

Źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/Powiat_stargardzki stan na dzień 12.09.2023 r.

9. Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS, Bank Danych Terytorialnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>, stan na 12.09.2023 r.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Przez Stargard i teren Powiatu Stargardzkiego biegnie droga krajowa nr 10, prowadząca ze Szczecina do Bydgoszczy i dalej do Torunia i Warszawy. Stolicę powiatu dzieli odległość 40 km od granicy państwa, 36 km od Szczecina, 180 km od Berlina i 120 km od terminalu promowego w Świnoujściu.

W odległości około 40 km od Stargardu znajduje się Międzynarodowy Port Lotniczy Goleniów, z którego dogodne połączenia umożliwiają komunikację lotniczą ze światem. Stargard stanowi ważny węzeł kolejowy na mapie kraju. Linie kolejowe łączą miasto i region ze wszystkimi metropoliami Polski.

Powiat Stargardzki ma do zaoferowania niepospolite walory, które wynikają z jego położenia geograficznego, takie jak: ciągnące się równoleżnikowo pasma wzgórz na Wyżynie Ińskie, z których najwyższe Góra Głowacz wznosi się na wysokość 180 m n.p.m., doliny rzek: Ina, Krępa, Mała Ina, Pęczinka i Krapiel, która ma typowo górski charakter, z głęboko wciętym i krętym korytem. Największym jeziorem regionu jest piąte co do wielkości w Polsce jezioro Miedwie o powierzchni 35 km²¹⁰.

O rozwoju turystyki w powiecie stanowią przepiękne zabytki Stargardzkiej Starówki, z najcenniejszym, wpisanym na listę Pomników Historii Prezydenta RP, gotyckim kościołem Najświętszej Marii Panny z końca XIII wieku, rozbudowanym w XIV i XV w. Jego unikatowość polega na tym, że przeszło każdego sklepienia wykonane jest według innego wzoru. Świadectwem wysokiej klasy sztuki budowlanego jest jego zewnętrzna, bogato zdobiona elewacja. W Marianowie znajduje się klasztor cysterek ufundowany w 1248 roku przez księcia Barnim I, w którym po reformacji urządzony został zakład dla pańien szlacheckich. To właśnie tam blisko 40 lat spędziła Sydonia von Borck, którą posadzono o czary i o klątwę rzuconą na ród Gryfitów, a następnie ścięto i spalono na stosie w 1620 r.

W krajobrazie gospodarczym Powiatu Stargardzkiego dominuje rolnictwo. Użytki rolne stanowią 61% całej powierzchni powiatu, korzystna jest struktura gospodarstw rolnych, średnia wielkość gospodarstwa rolnego jest wysoka i wynosi 23,7 ha. Jednym z największych gospodarstw w województwie zachodniopomorskim jest Spółdzielcza Agrofirma Witkowo. Ze względu na podstawowy rodzaj działalności prowadzonej przez podmioty gospodarcze najliczniej reprezentowana jest branża handlowa i naprawy, budownictwo, obsługa nieruchomości i przetwórstwo przemysłowe, które zdominowane jest przez przetwórstwo spożywczo-rolne oraz produkcję materiałów budowlanych. Możliwości inwestycyjne w Stargardzie wiążą się głównie ze strefą Stargardzkiego Parku Przemysłowego oraz Pomorską Specjalną Strefą Ekonomiczną.

Powiat Stargardzki zajmuje pierwsze miejsce w skali województwa pod względem wartości zaangażowanego kapitału zagranicznego przypadającego na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym¹¹.

2. POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE W STARGARDZIE JAKO ORGANIZATOR RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ

Zgodnie z art. 32 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zadanie organizacji pieczy zastępczej należy do powiatu, stąd też na mocy Zarządzenia Nr 134/11 Starosty Stargardzkiego z dnia 28 września 2011 r. na Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej na terenie Powiatu Stargardzkiego zostało wyznaczone Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Stargardzie. W przypadku, kiedy organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej jest powiatowe centrum pomocy rodzinie, w centrum tym tworzy się zespół do spraw rodzinnej pieczy zastępczej. Zgodnie z założeniami wspomnianej ustawy o wspieraniu rodziny z 2011 r. intencją powołania instytucji organizatora pieczy było rozdzielenie funkcji administracyjnych i kontrolnych powiatowego centrum pomocy rodzinie od funkcji organizacyjnych związanych z realizacją zadań w sferze rodzinnej pieczy zastępczej¹². W Powiecie Stargardzkim udało się to osiągnąć dzięki umieszczeniu pracowników zajmujących się wspieraniem rodzin w rozwiązywaniu problemów wynikających z opieki nad przyjętymi dziećmi w oddzielnym budynku.

10. Źródło: https://powiatstargardzki.pl/strona/menu/20_powiat_w_pigulce, stan na dzień 12.09.2023 r.

11. Źródło: <https://eregion.wzp.pl/powiaty/stargardzki>, stan na dzień 12.09.2023 r.

12. M.Danecka, A. Kęska, R. Płasek, *Dylematy pieczy zastępczej*, PAN, Warszawa 2018, s. 103.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Zadania w zakresie funkcji organizacyjnych wykonuje powołany, na podstawie uchwały Zarządu Powiatu Stargardzkiego, Zespół ds. rodzinnej pieczy zastępczej, Zespół ds. instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz mieszkalnictwo treningowe tzw. „inkubatory”. Zakres wykonanych zadań określony jest w corocznym sprawozdaniu organizatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz sprawozdaniu z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Stargardzie. Co najistotniejsze, kluczowym kierunkiem w zakresie wykonywanych działań, jest wdrażanie procesu deinstytucjonalizacji.

Zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej określa art. 76 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej i należą do nich w szczególności:

1. Prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, organizowanie dla nich szkoleń, zapewnienie badań psychologicznych i przeprowadzanie procesu kwalifikacyjnego oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej.
2. Zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, zapewnianie pomocy i wsparcia w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych, organizowanie pomocy wolontariuszy, zapewnianie pomocy prawnej, wsparcia psychologiczno-pedagogiczne zawsze biorąc pod uwagę ich potrzeby.
3. Współpraca ze środowiskiem lokalnym, ośrodkiem pomocy społecznej, centrum usług społecznych, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi.
4. Dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej oraz oceny rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka pod względem predyspozycji do pełnienia powierzonej im funkcji oraz jakości wykonywanej pracy, w konsultacji z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej oraz asystentem rodziny pracującym z rodziną dziecka.
5. Zapewnianie koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji.
6. Przedstawianie staroście i radzie powiatu corocznego sprawozdania z efektów pracy.
7. Zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających.
8. Organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku.

Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej obejmuje rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka, na ich wniosek, opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. W stosunku do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, nieobjętych opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, zadania koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej wykonuje pracownik organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, w przypadku Powiatu Stargardzkiego pracownikami organizatora pieczy są: pracownicy socjalni i specjaliści pracy z rodziną.

Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej nie może mieć pod opieką łącznie więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka. W przypadku pozostałych pracowników organizatora pieczy, liczba rodzin zastępczych może być większa (przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nie określają jej wprost), ale zapewniająca realizację ustawowych zadań, do których należy w szczególności:

1. Przygotowanie, we współpracy z odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz asystentem rodziny, a w przypadku gdy rodzinie dziecka nie został przydzielony asystent rodziny – we współpracy z podmiotem organizującym pracę z rodziną, planu pomocy dziecku.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

2. Pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu.
3. Zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej.
4. Zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających.
5. Udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej.

Koordynatorzy i pracownicy organizatora pieczy zobowiązani są ponadto do udzielania pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji ich zadań, wynikających z pieczy zastępczej, a także do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji w zakresie pracy z dziećmi i rodziną, w szczególności przez udział w szkoleniach i samokształcenie.

Powiatowe centrum pomocy rodzinie wykonując funkcje administracyjne realizuje zadania własne powiatu w zakresie pieczy zastępczej, do których należy między innymi:¹³

1. Opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej.
2. Zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej rodzinnej lub instytucjonalnej.
3. Organizowanie kompleksowego wsparcia osobom usamodzielnianym.
4. Tworzenie warunków sprzyjających powstawaniu i działalności rodzin (zastępczych, rodzinnych domów dziecka i pomocowych).
5. Prowadzenie placówek – opiekuńczo-wychowawczych, wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym.
6. Organizowanie i finansowanie szkoleń dla: rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka, dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego, kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka, pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego.
7. Organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej.
8. Zapewnienie przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich.
9. Komplectowanie dokumentacji nowo umieszczanego w pieczy dziecka.
10. Finansowanie: świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci, pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym.

Funkcjonowanie systemu pieczy zastępczej podlega ustawowej kontroli¹⁴, której celem jest w szczególności: traktowanie dziecka w sposób sprzyjający poczuciu własnej wartości i godności osobistej, zapewnianie dostępu do przysługujących świadczeń zdrowotnych, zaspokajanie potrzeb emocjonalnych, bytowych i rozwojowych, w tym wyrównywanie wszelkich braków, umożliwianie kontaktu z rodzicami biologicznymi i osobami bliskimi dziecku oraz zlikwidowanie niezgodności i zagrożeń, a także usprawnienie prac kontrolowanego podmiotu. Zarząd Powiatu Stargardzkiego sprawuje kontrolę nad organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej, rodzinami zastępczymi, rodzinnymi domami dziecka oraz placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, upoważniając dnia 19 stycznia 2023 r. w formie pisemnej, do sprawowania kontroli członka zarządu powiatu, pracownika urzędu i kierownika jednostki organizacyjnej powiatu.

Przy przeprowadzaniu postępowania kontrolnego, kontrolujący mogą korzystać z pomocy osób posiadających specjalistyczną wiedzę z zakresu przedmiotu kontroli, mają prawo wstępu w ciągu doby, w tym w porze nocnej – w przypadku zagrożenia zdrowia lub życia dziecka, do obiektów i pomieszczeń kontrolowanej jednostki, rodziny zastępczej lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka, w których wykonywane są ich zadania, przeprowadzania indywidualnych rozmów z dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej, w tym zasięgania opinii dzieci, z uwzględnieniem ich wieku, możliwości intelektualnych oraz stopnia dojrzałości poznawczej¹⁵.

13. Art. 180 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniuop. cit.

14. Art. 122, art. 186 pkt 3 oraz art. 38b ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniuop. cit.

15. Art. 38b ust. 8 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniuop. cit.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

3. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim na lata 2024 - 2026 powstał na podstawie art. 180 pkt. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, który jako zadanie własne powiatu wskazuje „opracowanie i realizację 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, plan ograniczenia liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych”¹⁶.

Realizacja zadań związana z funkcjonowaniem pieczy zastępczej uregulowana jest w następujących aktach prawnych:

1. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹⁷.
2. Konwencji o Prawach Dziecka¹⁸.
3. Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym¹⁹.
4. Ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej²⁰.
5. Ustawie o pomocy społecznej²¹.
6. Ustawie o przeciwdziałaniu przemocy domowej²².
7. Ustawie o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich²³.
8. Ustawie o samorządzie powiatowym²⁴.
9. Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej²⁵.

Ustawa zasadnicza w art. 48 wskazuje prawo rodziców „do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem, uwzględniając stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania. Ograniczenie lub pozbawienie praw rodzicielskich może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie orzeczenia sądu”²⁶. Polska zapewnia ochronę praw dziecka, a organy władzy publicznej mają obowiązek ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych²⁷, co pośrednio nakłada na samorząd powiatowy obowiązek budowania lokalnego systemu wsparcia w obszarze wychowania i pieczy zastępczej.

Program wskazuje kierunki rozwoju rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w Powiecie Stargardzkim, a działania w zakresie rozwoju pieczy zastępczej, zapisane w niniejszym Programie, sporządzono zgodnie z założeniami zawartymi w następujących dokumentach:

1. Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Stargardzkim na lata 2021 – 2025²⁸.
2. Wojewódzkim Programie Wspierania Rodziny i Systemie Pieczy Zastępczej na lata 2021 – 2027 pn. „Region Przyjazny Rodzinie”²⁹.

16. Art. 180 pkt. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniuop. cit.

17. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.).

18. Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. 1991, nr 120, poz. 526).

19. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1359 ze zm.).

20. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2023 roku, poz. 1426.).

21. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 901).

22. Ustawa z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2021 roku, poz. 1249 ze zm.).

23. Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 roku o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (t.j. Dz. U. z 2022 roku, poz. 1700 ze zm.).

24. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1526 ze zm.).

25. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. z 2011 r., Nr 292, poz. 1720).

26. Art. 48 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.).

27. Art 72, op.cit.

28. Uchwała Nr XXIII/308/20 Rady Powiatu Stargardzkiego z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Stargardzkim na lata 2021 – 2025.

29. Uchwała Nr XXIX/337/21 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 28 października 2021 r. w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2021–2027 pn. „Region Przyjazny Rodzinie”.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

3. Strategią Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 z perspektywą do 2035 r.³⁰.

4. SYSTEM WSPARCIA RODZINY I PIECZY ZASTĘPCZEJ

Zgodnie z definicją zawartą w art. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej „system pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców”³¹, natomiast pojęcie „piecza zastępcza” oznacza, że podejmowane działania stanowią próbę wypełnienia braków w naturalnej opiece rodzicielskiej i są formą tymczasowej opieki nad dziećmi lub młodzieżą, do momentu unormowania się ich sytuacji życiowej³². Wzrost wskaźnika dzieci umieszczonych poza rodziną naturalną spowodował, że system pieczy zastępczej stał się w 2011 roku odrębnym elementem polityki rodzinnej państwa, uregulowanym nowym, systemowym aktem prawnym - a nie tylko częścią ustawy o pomocy społecznej. Polski system pieczy zastępczej, zgodny z trendami europejskimi, wskazuje na trzy priorytety:

1. Działania profilaktyczne skierowane do rodzin zagrożonych dysfunkcją lub przeżywających trudności oraz zbudowanie mechanizmów pracy z taką rodziną.
2. Organizowanie rodzinnej pieczy zastępczej, a także dążenie do jej profesjonalizacji oraz deinstytucjonalizacji.
3. Reintegrację dziecka z jego rodziną³³.

W sytuacji, gdy rodzina nie wypełnia należycie swoich zadań opiekuńczych i wychowawczych względem dziecka, to należy dla niej zorganizować wsparcie w środowisku lokalnym i pomóc osiągnąć podstawowy poziom stabilności życiowej umożliwiającej wychowanie dziecka, nie dopuszczając tym samym do oddzielenia dziecka od rodziny. Jeżeli udzielone wsparcie nie da pożądanego efektu, wówczas należy rozważyć udzielenie rodzinie pomocy poprzez umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej, której celem strategicznym jest stworzenie warunków do powrotu dziecka do rodziny. Dopiero, gdy przesłanki powodujące umieszczenie dziecka w pieczy utrzymują się mimo udzielanej rodzicom pomocy podejmowana jest decyzja o wszczęciu z urzędu postępowania o pozbawienie rodziców władzy rodzicielskiej i umożliwienie dziecku wychowania w rodzinie przysposabiającej.

Integracja działań na rzecz rodziny czyli tworzenie całości z wielu części, której celem jest zbieranie wielu elementów i scalanie ich, aby mogły funkcjonować jako jeden system w granicach wsparcia i pomocy rodzinom, następuje na różnych poziomach i w różnych perspektywach. Taki zintegrowany system pomocy zmienia podejście od modelu stawiającego w centrum instytucję, do modelu skoncentrowanego na kliencie.

Rysunek 2: Organizacja systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej w Polsce

GMINA	POWIAT	SAMORZĄD WOJEWÓDZKI
➤ praca z rodziną ➤ pomoc w opiece i wychowaniu dziecka	➤ Piecza zastępcza rodzinna ➤ piecza zastępcza instytucjonalna ➤ usamodzielnianie wychowanków	➤ ośrodki adopcyjne ➤ regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne ➤ interwencyjne ośrodki preadopcyjne

Źródło: opracowanie własne.

30. Uchwała nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 z perspektywą do 2035 r. (M.P. z 2022, poz. 767).

31. Art 2 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r., op. cit.

32. J. Matejek, *Pieczka zastępcza nad dzieckiem jako zadanie samorządu powiatowego*, „Praca socjalna” 2020, nr 4(35) s. 100.

33. M. Arczewska, *Tymczasowość rodzinnych.....*, op. cit., s. 50.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Zadania z zakresu wspierania rodziny leżą w kompetencji gminy, z zakresu systemu pieczy zastępczej w kompetencji powiatu, natomiast prowadzenie interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz ośrodków adopcyjnych leży w gestii samorządu województwa.

Niezmierzalną istotną częścią systemu jest też problematyka usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej, która przynależy jednostce organizacyjnej samorządu terytorialnego, jaką jest powiat.

Rodzina interpretowana jest w literaturze przedmiotu jako środowisko interakcji społecznych oraz szczególnych więzi opartych na jedności krwi i związkach emocjonalnych, środowisko socjalizacji, a także jak środowisko wychowawcze³⁴. Dysfunkcje i kryzys w rodzinie warunkowane są różnorodnymi czynnikami. Jednym z problemów społecznych jest bezrobocie i związane z nim ubóstwo szczególnie, gdy występuje korelacja dodatnia: wzrost wskaźnika bezrobocia przy rosnących kosztach życia³⁵.

Charakterystyczne jest, że dzieci należą do grupy najbardziej narażonych na ryzyko ubóstwa w krajach UE³⁶. Polska w tej statystyce znajduje się na szóstym miejscu, co świadczy, że w naszym kraju około 17% dzieci narażona jest na ubóstwo. Dane te są niezwykle istotne, gdyż ubóstwo dzieci to nie tylko dzieciństwo w biedzie, ale i zagrożone ubóstwem dorosłe życie, gdyż do negatywnych skutków dla szans życiowych dzieci prowadzą zjawiska towarzyszące ubóstwu i wykluczeniu społecznemu ich rodzin, takie jak np.: ograniczone możliwości rozwoju intelektualnego i możliwości zdobycia kwalifikacji zawodowych, niedożywienie oraz doświadczanie przemocy w rodzinie.

W sytuacji, gdy rodziny nie radzą sobie z rzeczywistością dnia codziennego, nie potrafią pomyślnie rozwiązywać swoich sytuacji kryzysowych, używają nieodpowiednich środków do rozwiązywania problemów lub stosują je w sposób niewłaściwy, wtedy ich organizacja, struktura i egzystencja jest zagrożona, powodując wzrost napięcia, rodząc konflikty pomiędzy członkami rodziny co „może głęboko zaburzyć życie rodzinne, tworząc podatny grunt dla rozwoju różnorodnych patologii”³⁷. Wpływa to negatywnie na dobrostan dzieci oraz ich potencjał intelektualny i społeczny.

W Polsce funkcjonuje system polityki na rzecz dzieci i rodziny, w ramach którego realizuje się takie zadania jak udzielanie pomocy finansowej rodzinom z dziećmi w ramach świadczeń rodzinnych, opiekuńczych i alimentacyjnych, tworzenie warunków dla godzenia pracy ze sprawowaniem obowiązków rodzicielskich, ale także kształtowanie warunków dla funkcjonowania rodzicielstwa zastępczego i zwiększenia udziału rodzinnych form opieki nad dziećmi³⁸. Należy pamiętać, że w systemie polityki na rzecz dzieci i rodziny prawo dziecka do pieczy zastępczej jest prawem subsydiarnym wobec prawa dziecka do życia w rodzinie.

Wspieranie rodziny powinno opierać się na eliminowaniu sytuacji, w których dziecko musi opuścić rodzinę biologiczną, a tym samym na podejmowaniu działań profilaktycznych, poprzez współpracę różnych instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny. Stąd też na poziomie gminy niezbędne są działania zmierzające do wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji, w tym poradnictwo dla rodzin, organizowanie placówek wsparcia dziennego dla dzieci, pomoc w formie rodzin wspierających oraz asystenta rodziny, tworzenie i realizacja programów wspierających rodzinę.

34. J. Maciaszkowa, *Z teorii i praktyki pedagogiki opiekuńczej*, Wyd. Szk. i Pedagog., Warszawa 1991, s. 49.

35. M. Arczewska, *Koszty utrzymania rodzin a polityka rodzinna w Polsce*, [w:] *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze* nr 2/2012, s. 12.

36. Dane Eurostat za 2021 r. pt. *Children in poverty or social exclusion*, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20221027-2>, stan na 29.09.2023 r.

37. G. Poraj, J. Rostowski (red.), *Zagrożenia życia rodzinnego*, Wyd. UŁ, Łódź 2003, s. 5.

38. E. Gross-Gołacka, *Działania MPIPS na rzecz dzieci i rodzin*, [w:] *Polityka społeczna* nr 9/2009, s. 34-35.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Rysunek 3: Formy Pieczy zastępczej w Polsce

Źródło: opracowanie PCPR w Łomży

Pieczą zastępczą zgodnie z art 34 ww ustawy sprawowana jest w Polsce w dwóch formach – rodzinnej i instytucjonalnej. Zgodnie z art. 32 ust. 2 ww ustawy za organizację pieczy zastępczej odpowiada powiat. Pieczę zastępczą organizowaną przez powiat w formach rodzinnych obejmuje: rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe i zawodowe, w tym zawodowe specjalistyczne, rodziny pełniące funkcję pogotowia rodzinnego oraz rodzinne domy dziecka³⁹. Formą instytucjonalnej pieczy zastępczej są placówki opiekuńczo-wychowawcze typu: socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego i typu rodzinnego⁴⁰.

5. DIAGNOZA ŚRODOWISKA LOKALNEGO W KONTEKŚCIE ZAPOTRZEBOWANIA NA USŁUGI PIECZY ZASTĘPCZEJ

Celem głównym diagnozy jest wyznaczenie priorytetowych kierunków dla Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim na lata 2024-2026. Zastosowano zarówno ilościowe jak i jakościowe metody badań celem dogłębnego poznania i zrozumienia badanych zjawisk. Analizie poddano zarówno dane zastane, jak też dane wywołane (tj. uzyskane w trakcie badania) dotyczące powiatu i pieczy zastępczej w powiecie, województwie i Polsce. Analiza źródeł wtórnych, danych zgromadzonych przez inne podmioty, okazała się podstawowym i niezbędnym elementem badania. Dodatkowo, dokumentem niezbędnym do właściwej realizacji badania, które objęła analiza desk research (danych zastanych), była Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011. Analiza danych z okresu

39. Art. 39, 59 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r., op. cit.

40. Art 101 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r., op. cit.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

trzech - pięciu lat pozwoliła na wysnucie wniosków i na monitorowanie zagadnienia systemu pieczy zastępczej w przyszłości, gdyż dynamika zagadnienia i jego złożoność tego wymagają.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyraźnie podzieliła kompetencje między samorząd gminny i powiatowy w zakresie pracy z rodziną biologiczną. Praca i wsparcie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, będące zadaniem gminy, może odbywać się poprzez wsparcie i pomoc asystenta rodziny oraz dostęp do specjalistycznego poradnictwa, terapie i mediacje, usługi opiekuńcze i specjalistyczne, pomoc prawną, prowadzenie placówek wsparcia dziennego.

Punktem wyjścia dla sprawnego wywiązywania się przez gminę z zadań nałożonych ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest opracowanie i realizacja trzyletnich gminnych programów wspierania rodziny.

Tabela 1: Realizacja Gminnych Programów Wspierania Rodziny

L.p.	Gmina	Gminny program wspierania rodziny
1.	Chociwel	Na lata 2023 -2025
2.	Dobrzany	Na lata 2022 -2024
3.	Dolice	Na lata 2022 -2024
4.	Ińsko	Realizuje – brak danych o latach
5.	Kobyłanka	Brak danych
6.	Marianowo	Na lata 2021 -2023
7.	Stara Dąbrowa	Na lata 2023 -2025
8.	Gmina Stargard	Brak danych
9.	Miasto Stargard	Brak danych
10.	Suchań	Na lata 2021 -2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z OPS.

Dane uzyskane w trakcie badania, co przedstawia powyższa tabela pozwalają stwierdzić, że 70% gmin Powiatu Stargardzkiego opracowało program wspierania rodziny na swoim terenie. Tym samym tworząc spójny system wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w celu przywrócenia im zdolności do prawidłowego funkcjonowania poprzez wzmocnienie roli i funkcji rodziny, zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa poprzez rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych. Instytucją w polskim systemie pomocy rodzinie powołaną do udzielanie pomocy powierzonym do opieki rodzinom w rozwiązywaniu tych problemów jest asystent rodziny.

W Powiecie Stargardzkim pracuje 13 asystentów rodziny. Zatrudnianie asystentów zadeklarowało 90% gmin. Spośród 9 gmin deklarujących zatrudnienie asystenta rodziny 6 jednostek zatrudnia po jednym asystencie, 2 jednostki zatrudniają po dwóch asystentów, a miasto Stargard zatrudnia 3 asystentów rodziny.

Miejsce prowadzenia pracy z rodziną jest miejsce zamieszkania rodziny lub inne przez nią wskazane. Jest to praca indywidualna, wykonywana samodzielnie. Kontakty interpersonalne są bardzo intensywne. Wymagają nawiązywania i utrzymywania efektywnych kontaktów międzyludzkich, ciągłej współpracy z podopiecznymi, co może mieć charakter obciążający przede wszystkim stan psychiczny i emocjonalny asystenta. Stąd też muszą być podejmowane działania podnoszące umiejętności interpersonalne, komunikację, zdolność rozwiązywania konfliktów, profesjonalizm w skutecznym radzeniu sobie ze stresem poprzez organizowanie lub kierowanie asystentów na kursy, szkolenia, do czego notabene obliguje art. 12 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Stargardzie realizując zadanie własne powiatu z zakresu pomocy społecznej⁴¹ w 2023 roku zorganizowało dwa szkolenia dla asystentów rodziny.

41. Art. 19 pkt 14 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2023 poz 901).

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Tabela 2: Udział pracowników OPS z terenu Powiatu Stargardzkiego w szkoleniach

L.p.	Gmina	Szkolenie I	Szkolenie II
1.	Chociwel	1 osoba	Brak osób
2.	Dobrzany	1 osoba	1 osoba
3.	Dolice	2 osoby	4 osoby
4.	Ińsko	Brak osób	Brak osób
5.	Kobylanka	Brak osób	1 osoba
6.	Marianowo	2 osoby	3 osoby
7.	Stara Dąbrowa	1 osoba	1 osoba
8.	Gmina Stargard	3 osoby	Brak osób
9.	Miasto Stargard	4 osoby	Brak osób
10.	Suchań	1 osoba	1 osoba

Źródło: dane własne PCPR.

Jak wynika z powyższego zestawienia, w pierwszym szkoleniu wzięło udział 80% gmin Powiatu Stargardzkiego, a w drugim 60% gmin. Ponieważ w tym samym szkoleniu uczestniczyli pracownicy organizatora pieczy, szkolenia takie stanowią formę integracji wszystkich partnerów zaangażowanych we wspieranie rodzin i funkcjonowanie systemu pieczy zastępczej, dają możliwość wymiany doświadczeń, ustalenie jasnych zasad współpracy oraz poznane wzajemnych oczekiwań partnerów względem siebie, gdyż zadaniem powiatu jest także współpraca ze służbami gminnymi (asystentem rodziny) przy udzielaniu pomocy rodzinie, szczególnie w sytuacji zagrożenia jej funkcji socjalnych i wychowawczych oraz w pracy na rzecz powrotu dzieci z pieczy zastępczej do rodziny biologicznej⁴².

Tabela 3: Liczba rodzin objętych opieką asystenta rodziny w latach 2020-2022

L.p.	Gmina	Wsparcie asystenta rodziny	Liczba rodzin objętych opieką asystenta rodziny na terenie gmin Powiatu Stargardzkiego w latach 2020-2022		
			2020	2021	2022
1.	Chociwel	Liczba asystentów rodziny	1	2	2
		Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny	15	17	16
		Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	30	46	39
2.	Dobrzany	Liczba asystentów rodziny	1	1	1
		Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny	14	10	11
		Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	39	32	32
3.	Dolice	Liczba asystentów rodziny	2	2	2
		Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny	14	22	23
		Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	44	52	52
4.	Ińsko	Liczba asystentów rodziny	1	1	1
		Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny	7	7	9
		Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	12	12	14

42. Art. 76 ust. 8, Art. 77 ust 3 pkt 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r., op. cit.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

5.	Kobylanka	Liczba asystentów rodziny	1	0	0
		Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny	6	0	0
		Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	15	0	0
6.	Marianowo	Liczba asystentów rodziny	1	1	1
		Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny	8	7	8
		Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	17	14	18
7.	Stara Dąbrowa	Liczba asystentów rodziny	1	1	1
		Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny	11	15	12
		Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	22	24	22
8.	Gmina Stargard	Liczba asystentów rodziny	1	1	1
		Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny	27	22	12
		Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	69	52	34
9.	Miasto Stargard	Liczba asystentów rodziny	3	3	3
		Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny	50	50	43
		Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	88	79	76
10.	Suchań	Liczba asystentów rodziny	1	1	1
		Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny	9	9	12
		Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	23	22	27
11.	Łącznie Powiat Stargardzki	Liczba asystentów rodziny	13	13	13
		Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny	161	159	146
		Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta rodziny	359	333	314

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z OPS.

Dane pozyskane od instytucji działających na terenie powiatu, które bezpośrednio zajmują się pracą z rodziną w środowisku lokalnym, zwłaszcza w środowiskach narażonych na utratę praw do bezpośredniej opieki nad swoimi dziećmi, poprzez konieczność ich zabezpieczenia w alternatywnym środowisku, stanowią fundament pracy nad sporządzaniem powiatowego programu pieczy zastępczej. Wskazują one, że liczba środowisk dysfunkcyjnych, które wymagają szczególnego wsparcia pomocy społecznej utrzymywała się w okresie ostaniach trzech lat na porównywalnym poziomie. Jedynie w Gminie Stargard i Mieście Stargard zmniejszyła się w 2022 roku w stosunku do roku 2021. Trzysta czternaścioro dzieci na terenie powiatu wychowuje się w rodzinach wymagających wsparcia i pomocy we właściwym wypełnianiu swojej roli. Na terenie Powiatu Stargardzkiego funkcjonuje blisko 150 rodzin, których funkcjonowanie jest wspierane przez asystentów rodziny. Asystent rodziny ma na celu pracę z rodziną z problemami wychowawczymi oraz pomoc im w sprawach codziennych. Realizowana przez niego pomoc polega na wsparciu w przezwyciężeniu trudności, w poprawie sytuacji życiowej, by w przyszłości rodzina samodzielnie pokonywała własne problemy. Zgodnie z pozyskanymi danymi 314 dzieci przebywa w rodzinach, które nie dają rękojmi

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

należytego wykonywania swoich obowiązków względem dzieci. Dzieci te są w grupie ryzyka w zakresie zabezpieczenia w ramach pieczy zastępczej rodzinnej lub instytucjonalnej.

Tabela 4: Liczba rodzin zobowiązana przez Sąd Rodzinny do współpracy z asystentem rodziny

L.p.	Gmina	Liczba rodzin zobowiązana przez Sąd Rodzinny do współpracy z asystentem rodziny na terenie gmin Powiatu Stargardzkiego w latach 2020-2022		
		2020	2021	2022
1.	Chociwel	2	3	4
2.	Dobrzany	0	1	2
3.	Dolice	4	8	8
4.	Ińsko	1	1	2
5.	Kobyłanka	1	0	0
6.	Marianowo	2	2	2
7.	Stara Dąbrowa	0	0	0
8.	Gmina Stargard	2	1	2
9.	Miasto Stargard	19	25	32
10.	Suchań	1	1	2
11.	Łącznie Powiat Stargardzki	32	42	54

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z OPS.

Tabela nr 4 pokazuje liczbę rodzin z terenu Powiatu Stargardzkiego, które Sąd Rodzinny na podstawie art 109 § 2 Ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy⁴³ zobowiązał do współpracy z asystentem rodziny. Są to rodziny wysokiego ryzyka, gdzie podjęcie współpracy z asystentem jest obligatoryjne i mające przyczynić się do utrzymania władzy rodzicielskiej przez rodziców i pozostawienia małoletnich dzieci pod ich opieką. Dane te wskazują, iż z roku na rok na terenie powiatu wzrasta liczba rodzin zagrożonych odebraniem dzieci i koniecznością zabezpieczenia ich dobra w ramach pieczy zastępczej.

Poza wsparciem w postaci asystenta rodziny otrzymanym z ośrodka pomocy społecznej, rodziny, w których występują trudności, objęte są wsparciem policjantów dzielnicowych, którzy mogą nadzorować ich funkcjonowanie.

Tabela 5: Liczba rodzin dysfunkcyjnych w Powiecie Stargardzkim współpracujących z policjantem dzielnicowym

L.p.	Teren	Liczba rodzin i dzieci	Liczba rodzin dysfunkcyjnych współpracujących z policjantem dzielnicowym		
			2020	2021	2022
1.	Powiat Stargardzki	Liczba rodzin	32	28	25
		Liczba dzieci w tych rodzinach	10	12	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z KPP w Stargardzie.

Uzyskane z Komendy Powiatowej Policji w Stargardzie dane wskazują, że na przestrzeni trzech lat nieznacznie zmniejsza się liczba rodzin dysfunkcyjnych współpracujących bezpośrednio z policjantem dzielnicowym, co przedstawia powyższa tabela. W rodzinach tych przebywało średnio 10 małoletnich, którzy wymagali szczególnego nadzoru ze strony policjanta dzielnicowego, z uwagi na nieprawidłowości w ich funkcjonowaniu.

W analogicznym okresie funkcjonariusze Policji podejmowali odpowiednio: w 2020 roku 20 interwencji, w 2021 roku 10 interwencji i w 2022 roku 15 interwencji związanych z niewłaściwie wykonywaną

43. T.j. Dz. U. 2020 poz 1359 ze zm.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

władzą rodzicielską. Wzrosła natomiast liczba interwencji związanych ze stosowaniem przemocy wobec dzieci. Założono w związku z tym, w przeciągu trzech lat, 45 Niebieskich Kart.

Tabela 6: Liczba interwencji na terenie Powiatu Stargardzkiego związanych z niewłaściwym wykonywaniem władzy rodzicielskiej

L.p.	Teren	Liczba interwencji	Liczba interwencji na terenie Powiatu Stargardzkiego związanych z niewłaściwym wykonywaniem władzy rodzicielskiej		
			2020	2021	2022
1.	Powiat Stargardzki	Liczba interwencji związanych z niewłaściwie wykonywaną władzą rodzicielską	20	10	15
		Liczba interwencji związanych ze stosowaniem przemocy wobec dzieci	20	22	25
		Liczba założonych Niebieskich Kart dot. stosowania przemocy wobec małoletnich	15	20	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z KPP w Stargardzie.

Dane powyższe pokazują, że aż 25 dzieci narażonych jest w domu rodzinnym na sytuacje noszące znamiona przestępstwa.

Oprócz wsparcia instytucji pomocy społecznej i policjantów dzielnicowych placówki wsparcia dziennego, funkcjonujące w oparciu o rozdział 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zapewniają rodzinom wsparcie w realizacji ich funkcji opiekuńczo-wychowawczych w formie świetlic, kół zainteresowań, ognisk wychowawczych, klubów.

Tabela 7: Liczba placówek wspierających rodzinę w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych na terenie gmin powiatu

L.p.	Gmina	Placówki wsparcia dziennego
1.	Chociwel	3 placówki prowadzone przez Zachodniopomorskie TPD
2.	Dobrzany	11 placówek prowadzonych przez Zachodniopomorskie TPD
3.	Dolice	2 placówki prowadzone przez Zachodniopomorskie TPD
4.	Ińsko	4 placówki prowadzone przez Zachodniopomorskie TPD
5.	Kobylanka	Brak danych
6.	Marianowo	3 placówki prowadzone przez Zachodniopomorskie TPD
7.	Stara Dąbrowa	1 placówka prowadzona przez Zachodniopomorskie TPD
8.	Gmina Stargard	13 placówek prowadzonych przez Zachodniopomorskie TPD
9.	Miasto Stargard	3 placówki prowadzone przez Zachodniopomorskie TPD
10.	Suchań	2 placówki prowadzone przez Zachodniopomorskie TPD

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z TPD.

Łącznie w całym powiecie funkcjonuje 42 placówki wsparcia dziennego. W jednej gminie placówka zlokalizowana jest pojedynczo, w większości jednostek – na obszarze jednej gminy działa 3- 4 placówki, a w Gminie Stargard i Dobrzany jest ich powyżej 10. Rozkład liczby placówek wsparcia dziennego funkcjonujących w poszczególnych gminach obrazuje powyższa tabela. Analiza pokazuje również, że tylko jedna jednostka samorządu gminnego nie wywiązuje się z tego zadania. Nie można jednak wykluczyć, że przy szkole lub przy gminnym ośrodku kultury funkcjonują placówki zapewniające jakiś rodzaj wsparcia.

Diagnoza środowiska lokalnego pokazuje, że pomimo pracy służb społecznych, funkcjonariuszy policji i organizacji pozarządowych oraz delikatnie spadającej liczby rodzin dysfunkcyjnych nie można wykluczyć, że część dzieci z tych rodzin może trafić do pieczy zastępczej w kolejnych latach.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

6. DIAGNOZA SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE STARGARDZKIM

W Powiecie Stargardzkim na przestrzeni ostatnich pięciu lat ludność powiatu zmniejszyła się o 922 osoby, zmniejszył się również odsetek dzieci przebywających w pieczy zastępczej, przy czym należy zwrócić uwagę, że przy mniejszej ogólnej liczbie dzieci umieszczonych w pieczy wzrosła liczba dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej i rodzinnych domach dziecka, czyli w instytucjach, gdzie opieka i wychowanie jest bardziej profesjonalne niż w rodzinach zastępczych spokrewnionych i niezawodowych, które w przeważającej większości tworzą rodziny związane z dzieckiem. Z danych statystycznych zgromadzonych przez powiatowe centrum pomocy rodzinie wynika, że liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej uległa zmniejszeniu o 6,29%, z 318 na koniec 2018 roku do 298 na koniec 2022 roku. Przy czym, pomiędzy 2019 rokiem a 2022 spadek ten wynosi 13,87%, pomiędzy 2020 rokiem a 2022 spadek ten wynosi 10,78%, a pomiędzy 2021 rokiem i 2022 spadek ten wynosi 6,87%. Największy procentowo spadek zaobserwowano w odniesieniu do dzieci z rodzin zastępczych spokrewnionych (27,78% pomiędzy rokiem 2019 -wtedy było najwięcej dzieci w pieczy, w okresie ostatnich 5 lat a 2022) i z rodzin zastępczych niezawodowych (14,75%). Wzrosła natomiast liczba podopiecznych rodzinnych domów dziecka (30,77%), Udział dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wzrósł o około 3% w stosunku do ogółu umieszczonych w pieczy zastępczej. Stanowi to wyzwanie, ponieważ system został zreformowany. Przy zmniejszającym się zapotrzebowaniu na miejsca w pieczy instytucjonalnej możliwe było stworzenie sprawnie działającego systemu opartego na formach rodzinnych i małych placówkach Dane te przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8: Liczba ludności Powiatu Stargardzkiego i dzieci umieszczonych w pieczy. Stan na dzień 31 grudnia.

Wyszczególnienie	LATA 2018 - 2022				
	ROK 2018	ROK 2019	ROK 2020	ROK 2021	ROK 2022
Liczba ludności powiatu	120 112	120 186	120 132	120 056	119 190
% ludności w pieczy	0,26	0,29	0,28	0,27	0,25
Liczba dzieci w pieczy	318	346	334	320	298
Liczba dzieci w pieczy instytucjonalnej	64	68	65	61	70
Liczba dzieci w pieczy rodzinnej:	254	278	269	259	228
W rodzinie zastępczej spokrewnionej	156	162	155	148	117
Rodzinie zastępczej niezawodowej	49	61	59	54	52
Rodzinie zastępczej zawodowej	31	37	36	38	33
Rodzinnym domu dziecka	18	18	19	19	26

Źródło: dane własne PCPR w Stargardzie.

Pod koniec 2022 roku w pieczy zastępczej przebywało 298 dzieci, w tym 117 w spokrewnionych rodzinach zastępczych, 52 w niezawodowych rodzinach zastępczych, 33 w zawodowych rodzinach zastępczych, 26 w rodzinnych domach dziecka a 70 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Tak więc w pieczy było 0,25% ludności Powiatu Stargardzkiego.

Ze względu na to, że to w rodzinie dziecko w naturalny sposób kształtuje wszystkie wymiary swego człowieczeństwa oraz uczy się postaw i zachowań społecznych⁴⁴, a Jan Szczepański określił rodzinę jako „grupę złożoną z osób połączonych stosunkiem małżeństwa i stosunkiem rodzice-dzieci”⁴⁵, w diagnozie nie może zabraknąć danych na temat liczby małżeństw, rozwodów i urodzeń dzieci.

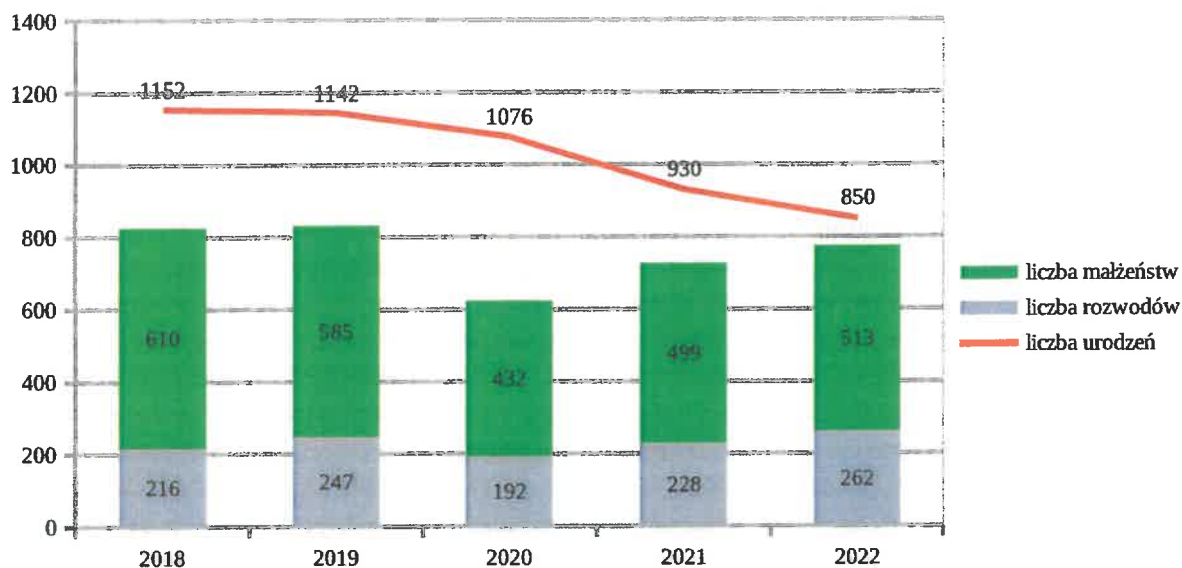
44. A. Regulska, *Rodzina i piecza zastępcza nad dzieckiem w perspektywie zasady pomocniczości. Analiza dyskursu retoryki politycznej*, UKSW, Warszawa 2018, s. 19.

45. J. Szczepański, *Elementarne pojęcia socjologii*, PWN, Warszawa 1963 s.113.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Rysunek 4: Liczba zawartych małżeństw, rozwodów i urodzeń w Powiecie Stargardzkim w latach 2018-2022

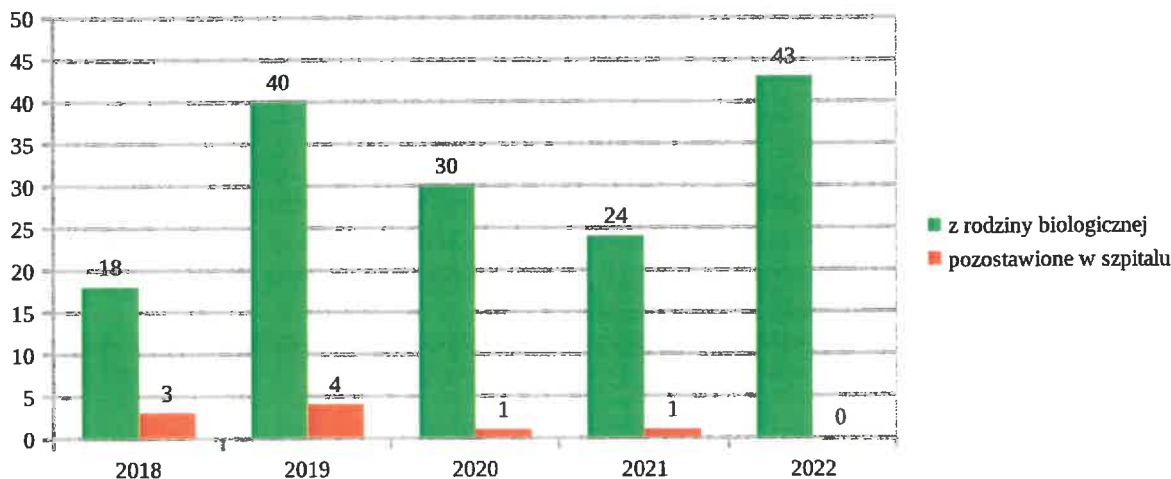

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Porównanie danych z lat 2018 - 2022 pokazuje spadek w 2020 roku zarówno zawieranych małżeństw, jak i rozwodów, co może być spowodowane pandemią koronawirusa SARS-CoV-2, która dotarła do Polski w marcu 2020 r., gdyż w latach kolejnych znów nastąpiła tendencja wzrostowa. Niepokojący jest jednak ciągły spadek liczby urodzeń dzieci, który na przestrzeni pięciu lat wyniósł 302. GUS wskazuje, że liczba urodzeń w Polsce jest nadal istotnie determinowana liczbą zawieranych małżeństw. Przy czym od lat rośnie odsetek urodzeń pozamałżeńskich, w 2000 r. wynosił on około 12 %, a w 2019 r. ponad 25%⁴⁶.

Przy zmniejszającej się liczbie ludności w powiecie i dużym spadku urodzeń niepokoi znaczny napływ dzieci do pieczy zastępczej z rodzin naturalnych. W 2022 roku na mocy postanowienia sądu w pieczy zostało umieszczonych 43 dzieci, najwięcej w ostatnim pięcioleciu. Większość z nich nigdy wcześniej nie przebywała w pieczy zastępczej. Pozostawionych w szpitalu dzieci w analizowanym okresie było dziewięć. Liczbę dzieci przyjętych do pieczy zastępczej w ostatnich latach przedstawia poniższa tabela.

Rysunek 5: Liczba dzieci, które napłynęły do pieczy z rodzin naturalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

46. Źródło: gazetaprawna.pl, Co czwarte dziecko w Polsce rodzi się w związku pozamałżeńskim [Raport GUS]

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Najwięcej dzieci przyjmowanych jest do instytucjonalnej pieczy zastępczej i rodzinnych domów dziecka. Oznacza to, że wśród bliskich dzieci jest coraz mniej osób deklarujących objęcie opieką swoich najbliższych i spełniających ustawowe kryteria do ustanowienia ich rodziną zastępczą.

W latach 2020 - 2021 widać spadek napływu dzieci do pieczy zastępczej. Był to okres pandemii COVID-19 i najprawdopodobniej jest on efektem zachodzących wówczas procesów społecznych. W 2022 roku dla odmiany nastąpił drastyczny wzrost dzieci przyjętych do pieczy zastępczej (o 55,81%), co oznacza dwukrotny wzrost przyjmowanych dzieci do pieczy zastępczej. Pomimo działań wojennych prowadzonych w Ukrainie to w Powiecie Stargardzkim nie nastąpił napływ do pieczy zastępczej dzieci cudzoziemskich.

Tabela 9: Liczba wychowanków w pieczy zastępczej na tle województwa i kraju

Wyszczególnienie	Piecza rodzinna		Piecza instytucjonalna	
	rodziny	dzieci	placówki	wychowankowie
Rok 2018				
Polska	37 091	55 1522	1 165	16 655
zachodniopomorskie	2 408	3 717	61	922
Powiat Stargardzki	182	254	5	64
Rok 2019				
Polska	36 672	55 429	1 178	16 668
zachodniopomorskie	2 352	3 721	57	836
Powiat Stargardzki	182	278	5	68
Rok 2020				
Polska	36 540	55 486	1 205	16 029
zachodniopomorskie	2 340	3 737	59	844
Powiat Stargardzki	180	269	5	65
Rok 2021				
Polska	36 639	56 357	1 273	15 931
zachodniopomorskie	2312	3767	62	798
Powiat Stargardzki	172	259	5	61
Rok 2022				
Polska	36 220	56 240	1 307	16 572
zachodniopomorskie	2231	3736	59	764
Powiat Stargardzki	139	228	5	70

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Napływ dzieci do różnych form pieczy zastępczej wskazuje na to, że instytucjonalna piecza zastępcza powinna nadal funkcjonować. Większe zapotrzebowanie na instytucjonalną pieczę zastępczą wynika z nagłego wzrostu zapotrzebowania na miejsca w pieczy zastępczej w krótkim czasie. Mniej rodzin spokrewnionych przyjmuje dzieci do pieczy zastępczej. Kandydaci na rodziny zastępcze często nie mają wystarczających kompetencji do pełnienia tej roli, lub też nie mają gotowości do opieki nad dzieckiem ze szczególnymi potrzebami, np. z niepełnosprawnością czy zaburzeniami zachowania. Piecza instytucjonalna dla niektórych dzieci jest lepszym rozwiązaniem niż rodzina zastępcza, szczególnie dla nastolatków. Część

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

dzieci nie odnajduje się w kameralnych warunkach wychowawczych i lepiej funkcjonuje w placówkach. Istotnym aspektem może być potrzeba dziecka, żeby zadbać o relacje z rodziną pochodzenia. W placówce role dorosłych są dla dzieci zrozumiałe. Natomiast trudne relacje między rodziną zastępczą i rodziną pochodzenia mogą być dla dzieci źródłem dodatkowej traumy.

Badania wskazują, że optymalną formą opieki nad dziećmi poza rodziną własną, są inne formy rodzinnej pieczy zastępczej. Dlatego przy pozostawieniu instytucjonalnej pieczy zastępczej należy kontynuować rozwój rodzinnej pieczy zastępczej, żeby tendencje ilościowe co do poszczególnych form pieczy zastępczej były bardziej zrównoważone.

Dzieci przyjmowane są do pieczy zastępczej zwykle w sytuacji, gdy rodzice z różnych powodów nie radzą sobie z obowiązkami rodzicielskimi. Do przykładowych przyczyn pozostawiania dzieci w pieczy zastępczej należą sieroctwo, półsieroctwo, uzależnienie rodziców, przemoc, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, czy inne, do których można zaliczyć pobyt za granicą lub niepełnosprawność jednego lub obojwójga rodziców, długotrwałą lub ciężką chorobę.

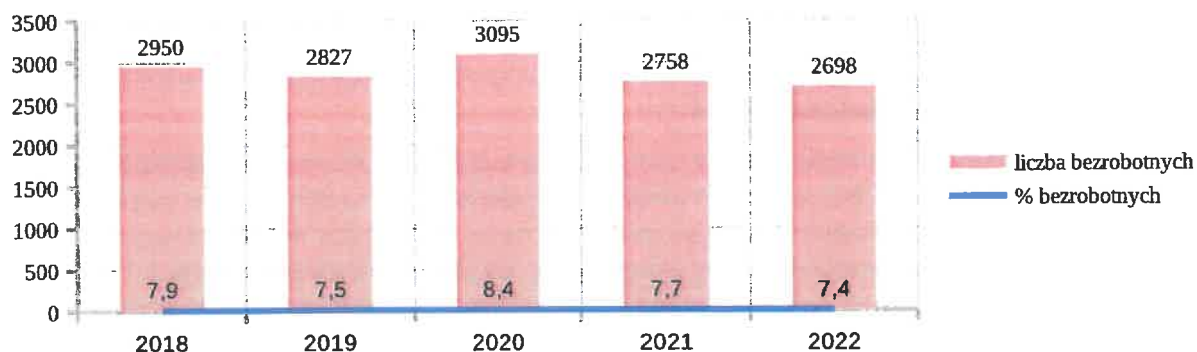
Tabela 10: Przyczyny umieszczenia dziecka w pieczy

Przyczyna umieszczenia w PZ	2018	2019	2020	2021	2022
sieroctwo	11	13	11	9	9
uzależnienie rodziców	142	148	139	118	120
przemoc domowa	39	27	22	21	20
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	59	70	57	71	67
bezrobocie rodzica i ubóstwo	0	0	0	0	0
długotrwała lub ciężka choroba co najmniej jednego z rodziców	2	10	13	4	4

Źródło: opracowanie własne PCPR w Stargardzie.

Najwięcej dzieci każdego roku przebywa w pieczy zastępczej z powodu uzależnienia rodziców. W 2018 roku było to 56,13% wszystkich wychowanków, natomiast w 2022 roku odsetek ten spadł tylko do 54,55% i jest prawie dwukrotnie wyższy niż bezradność opiekuńczo-wychowawcza (30,45%). Mimo wszystko, na tej podstawie możemy domniemywać, że istnieje pewien potencjał powrotów dzieci pod opiekę rodziców. Wsparcie kompetencji rodziny w sprawach opiekuńczo-wychowawczych daje większą szansę na powrót dziecka do rodziny naturalnej niż w przypadku np. występującego w rodzinie uzależnienia. Inne, mniej liczne powody to przemoc domowa, sieroctwo, czy niepełnosprawność i długotrwała choroba rodzica.

Rysunek 6: Stopa bezrobocia w Powiecie Stargardzkim w latach 2018-2022

Źródło: Dane PUP w Stargardzie

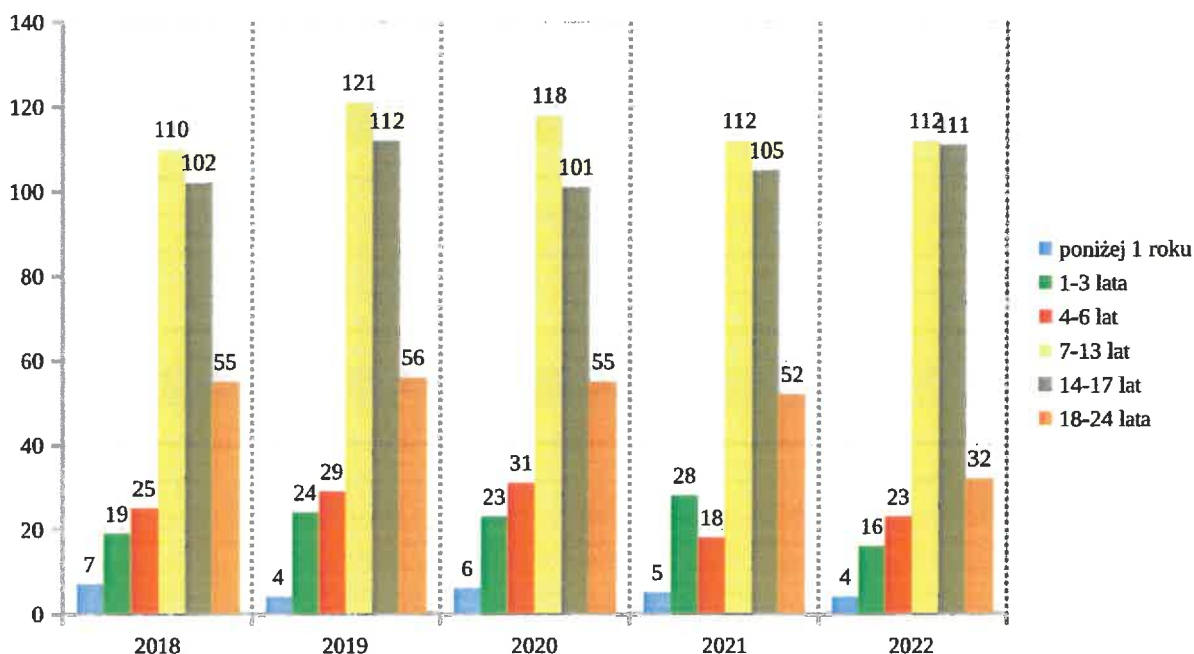
**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

W Powiecie Stargardzkim stopa bezrobocia, co obrazuje wykres nr 6, utrzymywała się w okresie ostatnich pięciu lat na poziomie 8,4 – 7,4% i była o około dwa punkty procentowe wyższa od średniej krajowej oraz około jednego punktu procentowego wyższa od średniej województwa. Jednak w porównaniu z powiatami o najwyższej stopie bezrobocia w Polsce jest o 10 do 18% niższa. Nie jest tym samym przyczyną umieszczania dzieci w pieczy zastępczej, co potwierdzają dane z tabeli nr 10, z których wynika, że w okresie ostatnich pięciu lat żadne z dzieci nie napłynęło do pieczy z powodu bezrobocia rodzica i związanego z tym ubóstwa w rodzinie pochodzenia.

Wiek dzieci przebywających w pieczy zastępczej generalnie nie ulega większym zmianom. Największą grupę stanowią dzieci w wieku 7 – 13 lat (37,58%) i 14 – 17 lat (37,25%), zaś najmniejszą te poniżej 1 roku (1,34%). Sukcesywnie zmniejsza się liczba pełnoletnich wychowanków przebywających w pieczy zastępczej z 17,13% w 2018 roku do 10,74% w roku 2022, co może wynikać z korzystniejszych warunków przyznawania pomocy szczególnie na kontynuowanie nauki, a także rozwój wsparcia dla tej grupy wychowanków, również w zakresie zapewnienia wsparcia w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych.

Duże znaczenie w opiece nad dziećmi wychowanymi w pieczy zastępczej, ma wiek wychowanków. Poniższy wykres przedstawia wiek dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. Diagnozując go można stwierdzić, że w większości to dzieci w grupie wiekowej od 7 do 17 lat. Jest to wiek, w którym dzieci obowiązkowo uczęszczają do szkoły. Najczęściej to właśnie na poziomie edukacji szkolnej zauważalne są sygnały niepokojące wychowawców i nauczycieli, które powodują wgląd osób z zewnątrz w sytuację rodziny dziecka i zwrócenie uwagi na różne dysfunkcje rodziny.

Rysunek 7: Wiek dzieci przebywających w pieczy zastępczej

Źródło: opracowanie własne PCPR w Stargardzie.

Wiek dorastania dzieci, to czas, który najczęściej ujawnia bezradność i brak kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców wobec swych nastolatków. Objawia się to najczęściej eksperymentowaniem z alkoholem i/lub narkotykami, ucieczką z domu, a w konsekwencji wejściem w konflikt z prawem. Trudności te powodują przejście funkcji opiekuńczo – wychowawczej przez system pieczy zastępczej. Należy zatem zwrócić szczególną uwagę na profilaktykę rodzin, w których dzieci wchodzą w wiek dojrzewania. Kandydaci na rodziców zastępczych, a także istniejące rodziny zastępcze powinni posiadać odpowiednią

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

wiedzę i umiejętności radzenia sobie z powyższymi trudnościami. Dlatego tak ważny jest dostęp do specjalistów, tj.: psychologa, pedagoga, lekarza psychiatry, terapeuty rodzinnego oraz grupy wsparcia prowadzonej przez specjalistów.

Czas przebywania w pieczy zastępczej nie ulega wyraźnym zmianom. W całym raportowanym okresie zmniejszył się udział podopiecznych objętych pieczą zastępczą dłużej niż 36 miesięcy z 62,58% w 2018 roku do 58% w 2022 roku.

Tabela 11: Czas przebywania dzieci w pieczy zastępczej

Okres	Rodziny spokrewnione	Rodziny niezawodowe	Rodziny zawodowe	Rodzinne domy dziecka	Placówki opiekuńczo wychowawcze
Rok 2018					
do 3 miesięcy	1	0	2	1	4
od 3 do 6 miesięcy	2	1	0	5	1
od 6 do 12 miesięcy	11	5	6	0	4
od 1 do 2 lat	9	3	8	7	17
od 2 do 3 lat	16	2	6	0	8
powyżej 3 lat	117	38	9	5	30
Rok 2019					
do 3 miesięcy	3	5	2	0	3
od 3 do 6 miesięcy	9	8	3	0	5
od 6 do 12 miesięcy	7	8	7	4	10
od 1 do 2 lat	18	4	7	5	6
od 2 do 3 lat	12	3	6	7	14
powyżej 3 lat	113	33	12	2	30
Rok 2020					
do 3 miesięcy	2	5	2	0	3
od 3 do 6 miesięcy	7	7	2	1	11
od 6 do 12 miesięcy	10	1	4	0	2
od 1 do 2 lat	14	16	7	4	11
od 2 do 3 lat	17	2	5	5	5
powyżej 3 lat	105	28	16	9	33
Rok 2021					
do 3 miesięcy	1	3	9	0	7
od 3 do 6 miesięcy	14	0	7	0	6
od 6 do 12 miesięcy	3	8	1	0	9
od 1 do 2 lat	18	3	2	1	10
od 2 do 3 lat	11	15	5	4	4
powyżej 3 lat	101	25	14	14	25
Rok 2022					
do 3 miesięcy	3	4	2	0	12
od 3 do 6 miesięcy	2	2	1	0	3
od 6 do 12 miesięcy	7	10	7	7	12
od 1 do 2 lat	5	6	5	0	13
od 2 do 3 lat	8	3	0	1	12
powyżej 3 lat	92	27	18	18	18

Źródło: opracowanie własne PCPR w Stargardzie.

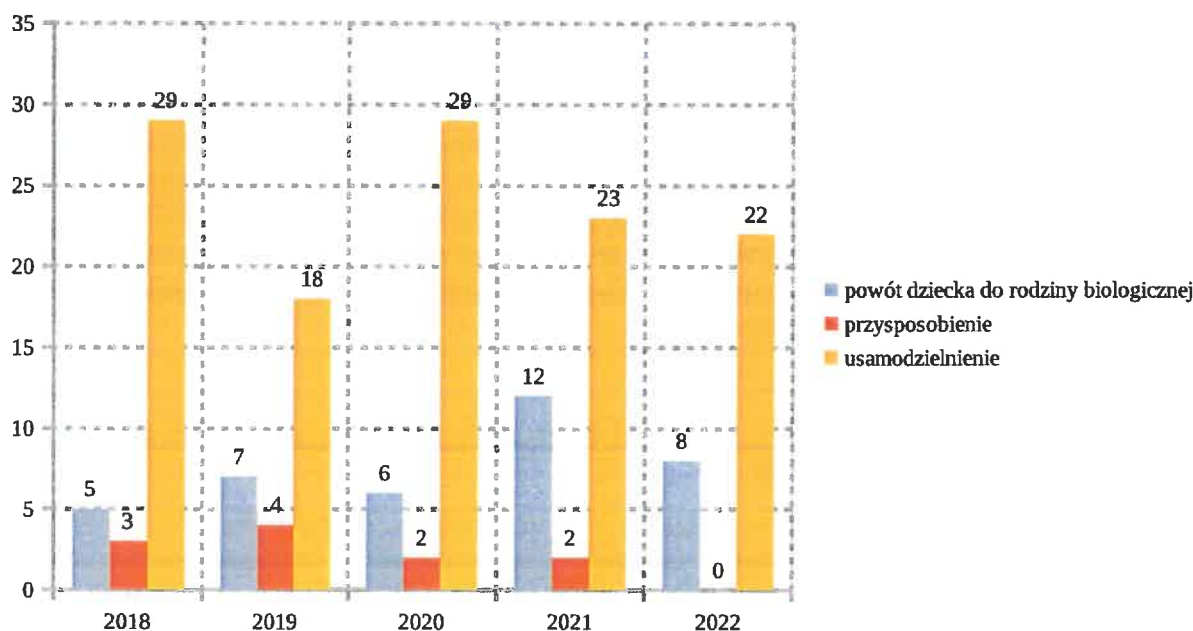
**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Widoczne jest to szczególnie na przykładzie spokrewnionych rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych, ale wzrasta ten udział w rodzinnych domach dziecka i rodzinach zastępczych zawodowych. Ogólnie utrzymuje się trend długookresowej opieki nad dzieckiem w pieczy zastępczej, ze względu na brak możliwości powrotu do rodziny biologicznej, która w wielu przypadkach nie podejmuje wysiłku w kierunku zmiany swojej sytuacji i nie podejmuje leczenia.

Każdego roku pieczę zastępczą w powiecie opuszcza kilkudziesięciu wychowanków. Najczęściej wracają do rodziny naturalnej lub się usamodzielniają. W 2018 roku pieczę zastępczą opuściło 8 wychowanków poniżej 18 roku życia, podobnie jak w 2022 roku – też 8 małoletnich. Wskaźnik ten utrzymuje się na podobnym, wręcz identycznym poziomie. Spada niestety wskaźnik przysposabiania dzieci, pomimo uzyskania przez nie pozytywnej kwalifikacji do adopcji, co jest trendem ogólnokrajowym, szczególnie, że drastycznie spadła liczba adopcji zagranicznych.

Utrzymanie stałej liczby wychowanków opuszczających pieczę poniżej 18 roku życia, przy wzroście napływu dzieci do pieczy zastępczej skutkuje znacznym obciążeniem systemu, dużą liczbą wychowanków oraz przebywaniem w instytucjonalnej pieczy zastępczej dzieci ponad obowiązujące w placówkach limity miejsc (obecnie to 10 wychowanków ponad limit miejsc). Nadmiernie obciążone są również osoby sprawujące zawodową pieczę zastępczą, ponieważ mają pod opieką większą niż wskazana w ustawie liczbę wychowanków.

Rysunek 8: Przyczyny opuszczenia pieczy zastępczej przez wychowanków

Źródło: opracowanie własne PCPR w Stargardzie.

Z analizy powyższej tabeli wynika, iż w przypadku dzieci poniżej 18 roku życia nastąpił w stosunku do lat 2018-2020 nieznaczny wzrost liczby dzieci, które opuściły pieczę zastępczą w związku z powrotem do rodziny naturalnej. W 2021 roku było to 12 wychowanków, a w 2022 ośmioro dzieci. Szczególnie ważna jest w tym aspekcie praca asystenta rodziny z rodziną biologiczną, która dzięki profesjonalnemu wsparciu przezwycięża kryzys i odzyskuje prawo do opieki nad dzieckiem.

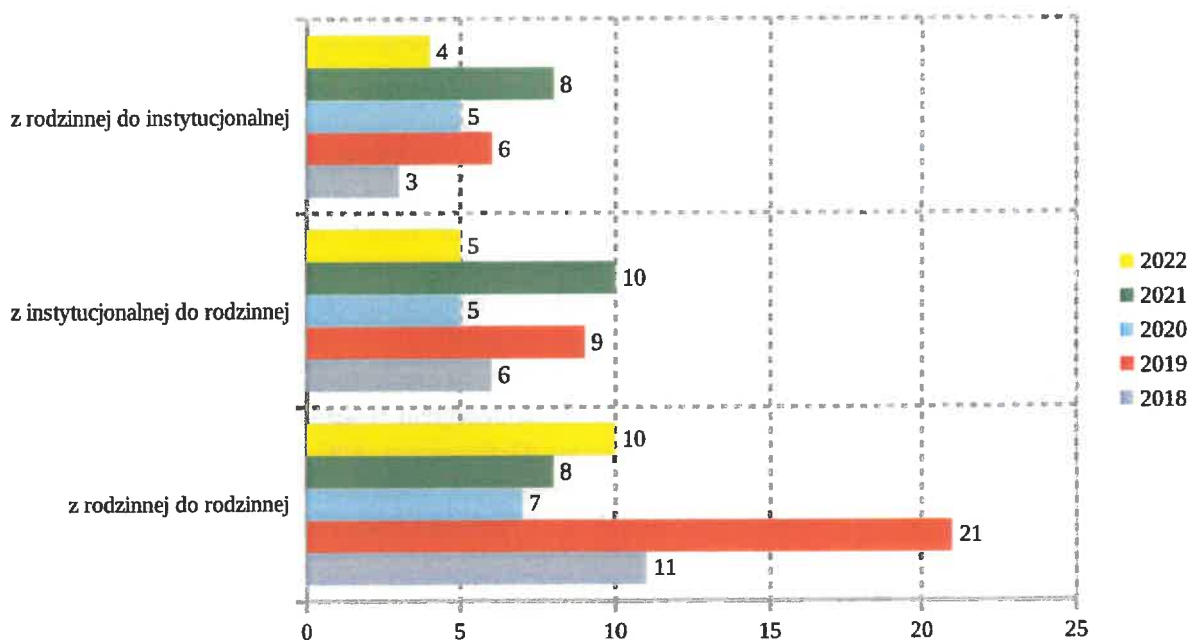
W przypadku osób powyżej 18 roku życia nie zaobserwowano przypadków powrotu dzieci do rodziny naturalnej. Wychowankowie opuszczający pieczę zastępczą zakładają własne gospodarstwa domowe.

Negatywnym zjawiskiem jest przechodzenie dzieci z rodzinnej pieczy zastępczej do instytucjonalnej pieczy zastępczej.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Rysunek 9: Migracje podopiecznych między pieczą zastępczą instytucjonalną a rodzinną

Źródło: opracowanie własne PCPR w Stargardzie.

Migracja podopiecznych pomiędzy rodzajami pieczy kształtuje się na poziomie 10%. Na podstawie zebranych danych wyraźnie widać, że w 2022 roku zmniejszyła się liczba dzieci przenoszonych z instytucjonalnej pieczy zastępczej do rodzinnej. Wynika to z faktu że młodsze dzieci już na etapie trybu zabezpieczenia umieszczane są w rodzinnych formach pieczy zastępczej. Dobrym trendem jest natomiast zmniejszenie liczby dzieci migrujących z rodzinnej pieczy zastępczej do jej instytucjonalnych form (spadek o 50%). Jest o efektem udzielanego rodzinom wsparcia specjalistycznego i nie pozostawianie ich samych z pojawiającymi się problemami wychowawczymi.

7. CHARAKTERYSTYKA I ANALIZA RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE STARGARDZKIM

Rodzinna piecza zastępcza ze względu na swój charakter, w przypadku, gdy dzieci nie mogą wychowywać się pod opieką swoich rodziców, jest optymalną formą zastępczego środowiska wychowawczego. Rodzinna piecza zastępcza zapewnia warunki do życia zbliżone do tych występujących w rodzinach, ze stałym opiekunem, co jest szczególnie ważne dla dzieci do 10 roku życia, które zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa mogą być przyjmowane głównie do rodzinnej pieczy zastępczej.

Zgodnie z art. 39 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej formy rodzinnej pieczy zastępczej to:

1. Rodziny zastępcze:

- a) spokrewnione (małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka),
- b) niezawodowe (małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka),
- c) zawodowe, w tym:
 - pełniące funkcję pogotowia rodzinnego,
 - specjalistyczne.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

2. Rodzinne domy dziecka.

W rodzinach zawodowych i niezawodowych możliwe jest umieszczenie do trójki dzieci, natomiast w rodzinnych domach dziecka może jednocześnie przebywać ośmiorgo. Przekroczenie wskazanych limitów jest możliwe w razie konieczności zabezpieczenia w pieczy zastępczej rodzeństwa, co wymaga zgody rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka oraz posiadać pozytywną opinię koordynatora.

Rodzicielstwo zastępcze wspierane jest przez rodziny pomocowe, które sprawują opiekę nad dzieckiem w przypadku czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą.

W Powiecie Stargardzkim pomimo dość szeroko rozwiniętej akcji promocyjnej niestety nie funkcjonują wszystkie formy rodzinnej pieczy zastępczej. Na dzień 31 grudnia 2022 roku na terenie powiatu funkcjonowało 89 spokrewnionych rodzin zastępczych (w porównaniu z 2018 roku nastąpił spadek o 28,8%), 37 niezawodowych (spadek w analogicznym okresie o 11,9%), 9 rodzin zastępczych zawodowych (spadek o 25%) i 4 rodzinne domy dziecka (bez zmiany), co wizualnie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12: Liczba rodzin zastępczych w Powiecie Stargardzkim w latach 2018-2022

Typ rodziny zastępczej	Liczba rodzin				
	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2019 r.	31 grudnia 2020 r.	31 grudnia 2021 r.	31 grudnia 2022 r.
spokrewnione	125	123	125	119	89
niezawodowe	42	46	42	41	37
zawodowe	12	10	10	9	9
Razem	178	179	177	169	135
rodzinny dom dziecka	4	3	3	3	4
Ogółem	182	182	180	172	139

Źródło: opracowanie własne PCPR w Stargardzie.

Dzieci wychowujące się w rodzinnej pieczy zastępczej przede wszystkim przebywają w jej rodzinnych formach. Najwięcej małoletnich pozostaje pod opieką rodzin zastępczych spokrewnionych stanowiących głównie wstępnych dziecka, czasami jego rodzeństwo. W dalszej kolejności są to rodziny zastępcze niezawodowe będące zwykle dalszymi krewnymi albo osobami niespokrewnionymi. Ostatnią grupę stanowią zawodowe formy rodzinnej pieczy zastępczej, czyli rodziny zastępcze zawodowe i rodzinne domy dziecka.

Tabela 13: Liczba dzieci w rodzinach zastępczych w Powiecie Stargardzkim w latach 2018-2022

Typ rodziny zastępczej	Liczba dzieci				
	31 grudnia 2018 r.	31 grudnia 2019 r.	31 grudnia 2020 r.	31 grudnia 2021 r.	31 grudnia 2022 r.
spokrewnione	156	162	155	148	117
niezawodowe	49	61	59	54	52
zawodowe	31	37	36	38	33
Razem	236	260	250	240	202
rodzinny dom dziecka	18	18	19	19	26
Ogółem	254	278	269	259	228

Źródło: opracowanie własne PCPR w Stargardzie.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Od roku 2019 następuje systematyczny spadek liczby dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, szczególnie rodzinach spokrewnionych, co świadczy o trudnościach w zapewnieniu opieki w środowisku pochodzenia dziecka. W rodzinnych formach pieczy zastępczej wychowywało się 108 podopiecznych. W roku 2022 nastąpił wzrost liczby dzieci zabezpieczonych w rodzinnych domach dziecka, w związku z utworzeniem jednego rodzinnego domu, w który przekształciła się rodzina zawodowa.

Wskaźnik deinstytucjonalizacji pieczy w Powiecie Stargardzkim, policzony na podstawie odsetka dzieci przebywających w pieczy zastępczej, które wychowują się w rodzinnej pieczy zastępczej, wynosi 76,51%, co plasuje powiat lekko poniżej średniego wskaźnika w kraju, który wynosi 77%. Celem procesu deinstytucjonalizacji pieczy jest dążenie do uzyskania ww. wskaźnika na poziomie 85%⁴⁷. Przy tym należy zwrócić uwagę, że w instytucjonalnej pieczy zastępczej przebywa 13 dzieci z innych powiatów co zaniża wskaźnik deinstytucjonalizacji.

Tabela 14: Wskaźnik deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w Powiecie Stargardzkim

Wyszczególnienie	LATA 2018 - 2022				
	ROK 2018	ROK 2019	ROK 2020	ROK 2021	ROK 2022
Liczba dzieci w pieczy	318	346	334	320	298
Liczba dzieci w pieczy instytucjonalnej	64	68	65	61	70
Liczba dzieci w pieczy rodzinnej	254	278	269	259	228
Wskaźnik deinstytucjonalizacji	79,87	80,35	80,54	80,94	76,51

Źródło: opracowanie własne PCPR w Stargardzie.

Jeśli popatrzeć na rodzinną pieczę zastępczą w podziale na gminy, w roku 2022 najwięcej dzieci, które znalazły się w tej formie pieczy pochodziło, nie licząc Miasta Stargard, z Gminy Stargard (21), Chociwła (20), Dolice (17), Starej Dąbrowy (16), Dobrzany i Marianowa (9). Był to rok, w którym pieczę rodzinną objęto o wiele więcej dzieci z Gminy Stargard (o 6), Chociwel (o 5), Kobylanka i Stara Dąbrowa (o 4). Natomiast z gmin: Ińsko i Marianowo pieczę rodzinną objęto mniej dzieci, zaś z terenu gmin: Suchań i Dolice nie napłynęło żadne dziecko do rodzinnej pieczy zastępczej. Dane zebrane są w poniższej tabeli.

Tabela 15: Gmina pochodzenia dzieci w rodzinnej pieczy

Gmina	Liczba dzieci w pieczy rodzinnej				
	2018	2019	2020	2021	2022
Chociwel	9	12	15	15	20
Dobrzany	5	7	8	8	9
Dolice	10	10	16	17	17
Ińsko	6	7	7	10	7
Kobylanka	4	4	2	2	6
Marianowo	8	11	13	11	9
Stara Dąbrowa	8	12	12	12	16
Gmina Stargard	17	21	15	15	21
Miasto Stargard	130	181	182	179	160
Suchań	1	2	2	2	2

Źródło: opracowanie własne PCPR w Stargardzie.

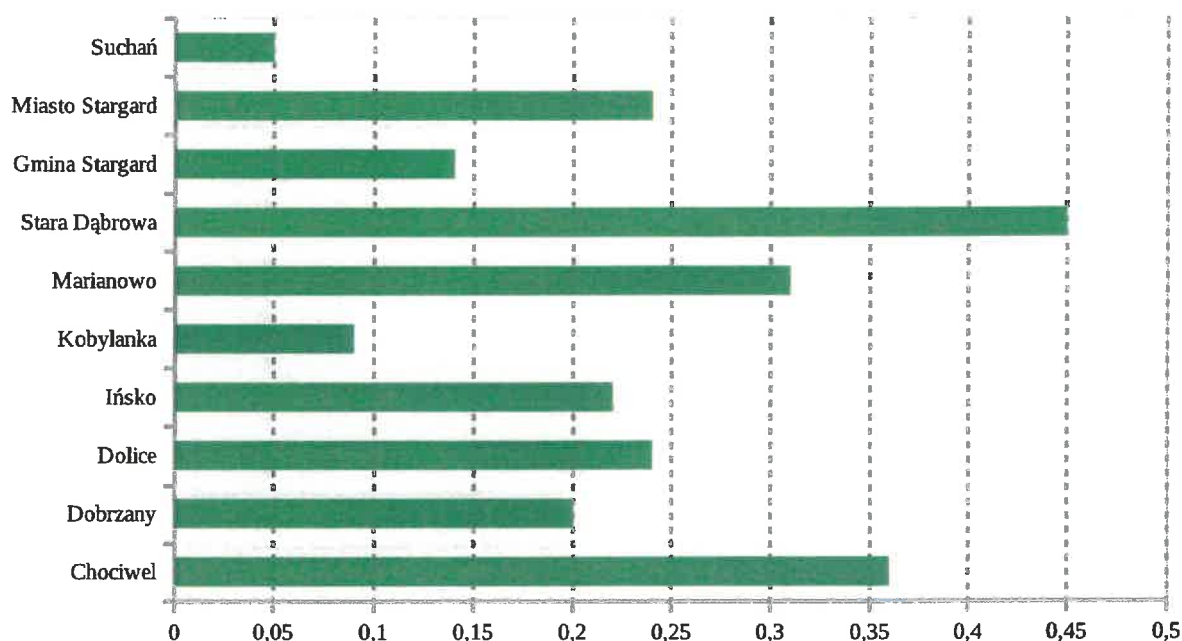
Liczba dzieci napływających do rodzinnej pieczy zastępczej jest zależna od liczby mieszkańców danej gminy. Za miarodajny należy więc uznać wskaźnik obliczony w odniesieniu do liczby mieszkańców gmin.

47. Na podstawie: Uchwały nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) (M.P. 2022, poz. 767).

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Rysunek 10: Wskaźnik umieszczenia dzieci z gmin Powiatu Stargardzkiego w rodzinnej pieczy zastępczej

Źródło: opracowanie własne PCPR w Stargardzie.

Można zauważyć, że gminy, z których w roku 2022 największa liczba dzieci umieszczona jest w rodzinnej pieczy zastępczej w przeliczeniu na liczbę mieszkańców to kolejno Stara Dąbrowa (wskaźnik to 0,45), Chociwel (0,36), Marianowo (0,31), Dolice (0,24), Miasto Stargard (0,24), Ińsko (0,22) i Dobrzany (0,20). Przy wskaźniku dla całego powiatu wynoszącym 0,25.

Dane dotyczące gmin, z których pochodzą dzieci w pieczy rodzinnej są odzwierciedleniem koncentracji problemów społecznych w tych gminach. Największy odsetek dzieci obejmowanych opieką w pieczy zastępczej zamieszkuje w gminach, w których znaczna liczba rodzin przeżywa trudności w codziennym funkcjonowaniu, w tym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Są to obszary zamieszkiwane w dużej mierze przez rodziny z dziećmi, w których występuje wiele problemów społecznych głównie bierność zawodowa, przemoc, uzależnienia. Dorosli, którzy znajdują się w takiej sytuacji życiowej, nie są w stanie zadbać o własne dzieci, nie wypełniają należycie swoich zobowiązań opiekuńczo-wychowawczych, niekiedy dziedziczonych z pokolenia na pokolenie.

W poniższej tabeli nr 16 przedstawiono liczbę rodzin zastępczych spokrewnionej zamieszkujących w poszczególnych gminach. Biorąc pod uwagę liczbę rodzin, najwięcej z nich funkcjonuje oczywiście w Mieście Stargard i Gminie Stargard (odpowiednio 47 i 12), jednak są to również gminy najliczniejsze pod względem liczby mieszkańców. Miasto Stargard liczy 56,15% mieszkańców Powiatu Stargardzkiego i posiadają ponad połowę zasobów spokrewnionej pieczy zastępczej całego powiatu (52,81%). Warto więc porównać liczbę spokrewnionych rodzin zastępczych przypadających na procentowy udział mieszkańców każdej gminy w stosunku do ogółu mieszkańców powiatu. W tym wypadku najwięcej form rodzinnej pieczy zastępczej funkcjonuje w gminach: Stargard (udział mieszkańców w populacji powiatu – 12,58, udział rodzin spokrewnionych zamieszkujących w gminie w stosunku do ogółu rodzin spokrewnionych - 13,48), Chociwel (odpowiednio 4,61 i 7,87), Marianowo (odpowiednio 2,44 i 6,74), a także Dobrzany (odpowiednio 3,82 i 4,49).

W porównaniu do roku 2018 można zauważyć w czterech gminach spadek liczby rodzin zastępczych spokrewnionych. Tendencja ta jest szczególnie widoczna w Mieście Stargard (spadek o 57,32%), jest to jednocześnie gmina, z której pochodzi najwięcej dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Tabela 16:Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych zamieszkująca w poszczególnych gminach

Gmina	Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych				
	2018	2019	2020	2021	2022
Chociwel	4	5	7	7	7
Dobrzany	4	4	4	4	4
Dolice	5	5	4	4	4
Ińsko	3	3	2	3	3
Kobylanka	2	1	2	2	2
Marianowo	6	4	4	4	6
Stara Dąbrowa	2	2	1	1	1
Gmina Stargard	14	4	7	8	12
Miasto Stargard	82	92	93	85	47
Suchań	3	3	1	1	3

Źródło: opracowanie własne PCPR w Stargardzie.

Analiza przedstawionych danych pokazuje wysoki poziom rozwiązujących się rodzinnych form pieczy zastępczej, przy jednoczesnej niezadowalającej liczbie powrotów dzieci pod opieką rodziców biologicznych i spadającym wskaźniku usamodzielnień oraz wzrastającej liczbie umieszczeń dzieci w pieczy z niektórych gmin. Sytuacja taka powodować będzie wzrost zapotrzebowania na rozwój zawodowej pieczy zastępczej w celu osiągnięcia wymaganego wskaźnika deinstytucjonalizacji.

7.1. WSPARCIE RODZIN ZASTĘPCZYCH

Rodziny zastępcze i prowadzący rodzinne domy dziecka pozostają objęci systemowym wsparciem merytorycznym i finansowym. Ponadto wszystkie formy pieczy zastępczej mogą skorzystać z przygotowanej dla nich oferty. Ma ona na celu pomoc w wypełnieniu powierzonych im funkcji, obejmującej m.in.: wsparcie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, szkolenia, grupy wsparcia, superwizje. Można więc mówić o kompleksowym i nieustannie rozwijanym wsparciu dla rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka.

Pod koniec 2022 roku rodziny zastępcze i prowadzących rodzinne domy dziecka w powiecie wspierało 3 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, 3 specjalistów pracy z rodziną i 2 pracowników socjalnych zatrudnionych przez organizatora pieczy.

Analizując dane z wykresu 11 dostrzegamy, że liczba koordynatorów, pracowników socjalnych oraz specjalistów pracy z rodziną jest adekwatna do aktualnych potrzeb wspomagania rodzin zastępczych w opiece nad dziećmi. Ponieważ ustawa o pomocy społecznej w art 110 ust. 11 mówi, że jeden pracownik socjalny zatrudniony jest na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną. Nie ma przepisów prawa regulujących z jaką liczbą rodzin powinien pracować specjalista pracy z rodziną. W praktyce przyjmuje się porównywalną liczbę do koordynatora i pracownika socjalnego, przy czym zaleca się, aby pracownik socjalny nie był obciążony nadmiernie liczbą klientów, bo jego praca nie będzie efektywna.

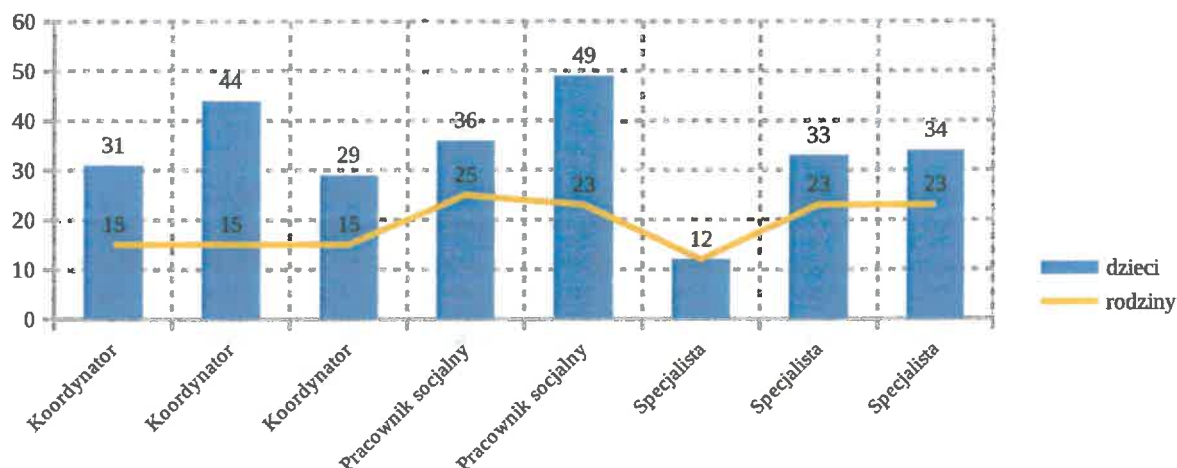
Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej pozostaje w stałym kontakcie osobistym, telefonicznym lub mailowym z rodziną zastępczą i prowadzącym rodzinny dom dziecka (spotkania odbywają się nie rzadziej niż raz na cztery - osiem tygodni). Na podstawie dokonanej przez siebie diagnozy oraz zgłoszonych przez

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

rodzinę zastępczą oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka potrzeb obejmuje ją wsparciem i udziela pomocy.

Rysunek 11: Liczba koordynatorów, pracowników organizatora pieczy i rodzin oraz dzieci pod ich opieką

Źródło: Dane własne. Stan na dzień 30.06.2023 r.

Koordynator pozostaje również w stałym kontakcie z sądem, instytucjami oświatowymi, placówkami medycznymi i innymi podmiotami współpracującymi z opiekunem zastępczym. Prowadzone przez nich działania są realizowane w Zespole ds. rodzinnej pieczy zastępczej. Aby zapewnić jak najwyższy poziom świadczonych usług pracownicy stale podnoszą swoje kwalifikacje zawodowe na kursach i szkoleniach, a ich praca jest poddawana superwizji prowadzonej przez kierownika.

W ramach pracy z dorosłymi prowadzone są procesy kwalifikacyjne dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i prowadzenia rodzinnego domu dziecka, w tym wymagane szkolenia. Wdrożono standard przygotowywania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej spokrewnionej, co jest inicjatywą własną Centrum, mającą na celu wyposażenie tej grupy opiekunów w podstawową wiedzę i narzędzia do pracy z przebywającymi pod ich opieką dziećmi. Organizowane są szkolenia dla opiekunów zastępczych podnoszące ich kwalifikacje oraz grupy wsparcia dla zawodowych opiekunów zastępczych. Są to działania realizowane w oparciu o diagnozę potrzeb szkoleniowych rodzin zastępczych i prowadzących rodzinny dom dziecka oraz bieżących potrzeb opiekunów.

Zespół wspiera dzieci i pośrednio ich opiekunów poprzez opracowywanie diagnoz psychofizycznych wszystkich małoletnich przyjmowanych do rodzinnej pieczy zastępczej, a także prowadzenie bieżącego wsparcia psychologicznego dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej, zapewnia możliwość konsultacji i leczenia u zaprzyjaźnionego lekarza psychiatry, u lekarza neurologa, konsultacji u seksuologa (niestety, konsultacje te nie są w ramach NFZ).

W ramach realizowanych projektów unijnych między innymi zapewnia:

1. Terapię integracji sensorycznej dzieci objętych opieką zawodowych opiekunów zastępczych.
2. Zajęcia korekcyjno-kompensacyjnych na warsztatach chemiczno-rozwojowych.
3. Masaż Shantala, który poprawia wentylację dziecka, usprawnia funkcjonowanie układu odpornościowego, poprawia przemianę materii, wspomaga trawienie, zapobiega zaparciom.
4. Terapię słuchową Johansena, dla młodzieży szkolnej, która zmaga się z dysleksją, zaburzeniami koncentracji uwagi, zaburzeniami koncentracji słuchowej, zaburzeniami zachowania, nadwrażliwością lub osłabioną wrażliwością na dźwięki.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

5. Szkolenia i kursy dla osób usamodzielnianych (kurs prawa jazdy, bukieciarstwa, uprawnień na wózek widłowy, ozdabiania paznokci).
6. Wsparcie edukacyjne - korepetycje przedmiotowe z języka polskiego, matematyki, języka angielskiego.
7. Wyjazdy edukacyjno-integracyjne dla rodzin zastępczych wraz z dziećmi.

Ważnym elementem systemu wsparcia opiekunów zastępczych są grupy wsparcia. Firma „Pomoc Psychologiczna i Edukacyjno-Szkoleniowa mgr Małgorzata Modrzejewska” na podstawie zawartej przez Centrum umowy prowadzi: indywidualne konsultacje psychologiczne i terapię dla opiekunów zastępczych, indywidualne konsultacje psychologiczne i terapię przeciwdziałania przemocy domowej, konsultacje i terapię rodzinną i małżeńską, warsztaty i treningi umiejętności dla opiekunów zastępczych.

Opiekunowie zastępczy korzystają również ze wsparcia finansowego. Każda z rodzin otrzymuje świadczenia obligatoryjne na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w pieczy zastępczej, dodatek na dziecko legitymujące się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności oraz mają możliwość ubiegania się o świadczenie fakultatywne, tj. dofinansowanie do wypoczynku dziecka poza miejscem zamieszkania, świadczenie na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka, świadczenie na pokrycie kosztów związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki.

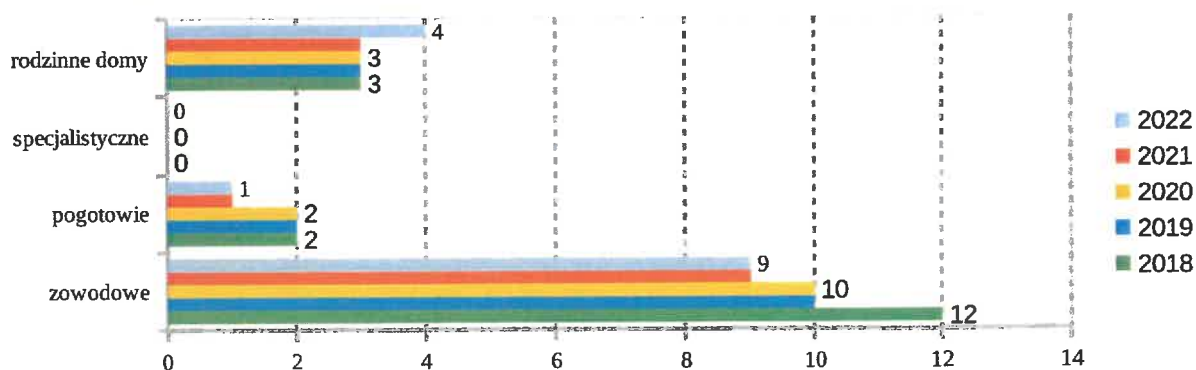
Rodziny zawodowe i prowadzący rodzinny dom dziecka mogą ubiegać się również o środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego. Pandemia Covid-19 pokazała, jak ważna jest wspólna prywatna przestrzeń zewnętrzna. Szczególnie ważne jest, to dla tych rodzin, które mają pod opieką kilkoro wychowanków. Możliwość korzystania przez dzieci z bezpiecznego miejsca w przydomowym ogrodzie pozytywnie wpływa na funkcjonowanie całej rodziny i jakość sprawowanej opieki.

Dodatkowo, podczas rozmów przeprowadzonych na etapie tworzenia Programu, wyraźnie ze strony zawodowych opiekunów zastępczych wybrzmiała potrzeba uzupełnienia systemu wsparcia o możliwość uzyskania szybkiego dostępu do lekarzy specjalistów w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia. Wynika to z faktu, że dzieci trafiające do pieczy mają często wiele deficytów, które aby mogły być szybko zniwelowane potrzebne jest niezwłoczne badanie u lekarza, szczególnie okulisty, laryngologa, neurologa dziecięcego. Osoby te powinny mieć możliwość szybkiego korzystania z wizyty.

7.2. CHARAKTERYSTYKA ZAWODOWYCH OPIEKUNÓW ZASTĘPCZYCH

Na koniec 2022 roku funkcjonowało 9 rodzin zastępczych zawodowych, 1 rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego, 0 rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych i 4 rodzinne domy dziecka, co łącznie stanowiło 14 środowisk.

Rysunek 12: Liczba zawodowych form pieczy zastępczej w Powiecie Stargardzkim

Źródło: opracowanie własne PCPR w Stargardzie.

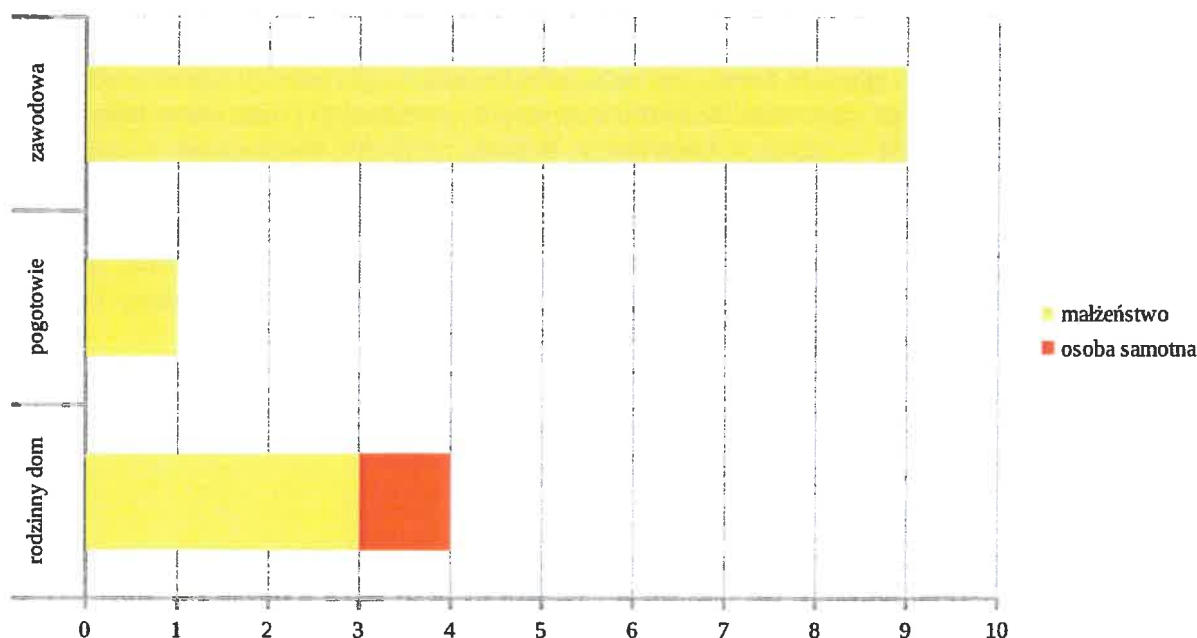

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Nieznacznie wzrasta liczba rodzinnych domów dziecka. Jest to forma najkorzystniejsza dla osób sprawujących zawodową pieczę zastępczą, gdyż rodziny te mogą liczyć na większe wsparcie merytoryczne i finansowe.

Liczba rodzinnych domów dziecka przyrasta w niewielkim stopniu, przyrasta również liczba dzieci przebywających w tej formie pieczy zastępczej. Oznacza to, że rodziny przyjmują pod swoją opiekę więcej dzieci niż w latach ubiegłych. W dłuższej perspektywie większa liczba dzieci będzie powodowała stałe przeciążenie opiekunów obowiązkami i może prowadzić do wypalenia zawodowego, którego konsekwencją będzie znaczne obniżenie jakości sprawowanej opieki lub rezygnacja z wykonywanego zawodu.

Rysunek 13: Stan cywilny osób sprawujących zawodową pieczę zastępczą

Źródło: opracowanie własne PCPR w Stargardzie.

Osoby pełniące funkcję rodziny zastępczej zawodowej i prowadzący rodzinne domy dziecka w przeważnie pozostają w związkach małżeńskich. Jedynie 1 osoba z pracujących na rzecz dzieci to osoba samotna, prowadząca rodzinny dom dziecka, która wychowuje 9 dzieci.

Dzieci w pieczy zastępczej to często dzieci ze specjalnymi potrzebami zdrowotnymi lub edukacyjnymi. Zawód opiekuna zastępczego polega na całodobowej opiece nad dziećmi. Ważne jest, by osoby te miały wsparcie bliskich. Dzięki temu łatwiej radzą sobie z problemami czy kryzysami. Osoby prowadzące rodzinne formy pieczy zastępczej mogą korzystać z superwizji i wsparcia psychologicznego w ramach systemu pieczy zastępczej. Dodatkowo Centrum zatrudnia również osoby do pomocy w opiece nad dziećmi i przy pracach gospodarskich.

Rozwój zawodowych form pieczy zastępczej gwarantuje stabilizację systemu pieczy zastępczej oraz sytuacji dzieci, które zostały pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodziców.

Liczba zawodowych opiekunów zastępczych od 2018 roku niestety nie wzrasta i tym samym jest niewystarczająca względem potrzeb. Potwierdzają to dane dotyczące pobytu dzieci poniżej 10 roku życia w instytucjonalnej pieczy zastępczej (na dzień 31.12.2022 roku – 13 małoletnich). Wzrosła nieznacznie liczba rodzinnych domów dziecka, ale niestety i ona nie osiągnęła limitów określonych w Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej przyjętym na lata 2021-2023.

Biorąc pod uwagę limity zawarte w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, aby możliwe było zabezpieczenie wszystkich dzieci poniżej 10 roku życia w rodzinnej pieczy zastępczej

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

konieczne jest pozyskanie kolejnych 3-4 rodzin zastępczych zawodowych albo 2 rodzinnych domów dziecka.

Brak wiedzy społeczeństwa na temat pieczy zastępczej oraz negatywne stereotypy dotyczące opiekunów zastępczych jak i dzieci, które w ramach pieczy zastępczej funkcjonują, nie sprzyja tworzeniu nowych rodzin zastępczych.

Dodatkowy problem stanowią uprzedzenia społeczne i częste postrzeganie szczególnie zawodowych rodzin zastępczych, jako sposobu na łatwe zarabianie pieniędzy, a nie konieczne i ważne dla całego społeczeństwa systemowe rozwiązanie istotnego problemu społecznego.

Ważne jest podjęcie długofalowych działań informacyjnych, by wpłynąć na zmianę obecnego stanu rzeczy. Zwiększenie świadomości lokalnej społeczności wpłynie na zwiększenie liczby osób zainteresowanych pełnieniem funkcji opiekuna zastępczego.

W 2024 roku Centrum planuje uruchomić Akademię Opiekuna Zastępczego, której ideą będzie profesjonalizacja zawodu opiekuna zastępczego oraz rozbudowanie ścieżki rozwoju zawodowego. W ramach Szkoły prowadzona będzie superwizja dla rodzin zastępczych zawodowych i osób prowadzących rodzinne domy dziecka i szkolenia podnoszące kwalifikacje. Ponadto na profilu Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Stargardzie na Portalu Społecznościowym Facebook będzie szeroko propagowane rodzicielstwo zastępcze. Celem podejmowanych działań będzie profesjonalizacja zawodu opiekuna zastępczego, zwiększenie dostępności wiedzy na temat funkcjonowania systemu pieczy zastępczej, jak również stworzenie przestrzeni do pozyskiwania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Przewidziana jest również zakrojona na dość dużą skalę akcja promocyjna w gminach.

8. CHARAKTERYSTYKA I ANALIZA INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE STARGARDZKIM

Instytucjonalna piecza zastępcza ma zabezpieczać opiekę nad małoletnimi, jako konieczna alternatywa w sytuacji, gdy dziecko nie może być umieszczone w pieczy rodzinnej. W Polsce dąży się do ograniczenia roli instytucji w opiece zastępczej. Ogranicza się w prawodawstwie, zarówno ilość miejsc dla wychowanków placówek, jak również podwyższa wiek małoletnich, którzy w takich formach pieczy mogą przebywać i być w nich umieszczani⁴⁸. Wdrażanie tych ustawowych zapisów to tzw. deinstytucjonalizacja, czyli odchodzenie od instytucjonalnych form pieczy zastępczej na rzecz jej form rodzinnych. Instytucjonalne formy opieki obejmują takie placówki jak: placówki opiekuńczo – wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne oraz interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

Placówki opiekuńczo – wychowawcze są prowadzone jako podmioty typu: socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego i rodzinnego. Wszystkie mają zabezpieczyć opiekę i wychowanie dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej⁴⁹.

W związku z obowiązującymi przepisami prawa, zgodnie z Uchwałą Rady Powiatu Stargardzkiego Nr XLI/508/2022 z 31 sierpnia 2022 r. wspólną obsługę administracyjną, finansową, organizacyjną i prawną placówek opiekuńczo-wychowawczych zapewnienia Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Stargardzie.

Obecnie funkcjonują dwie placówki typu interwencyjno – socjalizacyjno – specjalistyczno-terapeutycznego, które posiadają po czternaście miejsc, w tym po cztery miejsca interwencyjne i trzy placówki typu socjalizacyjnego i specjalistyczno-terapeutycznego, liczące po 14 miejsc, zgodnie z obowiązującymi standardami w tym zakresie.

Zmniejszyła się liczba miejsc w placówkach – z 94 w 2017 roku do 70 w 2018 roku, co oznacza 25,53% spadek.

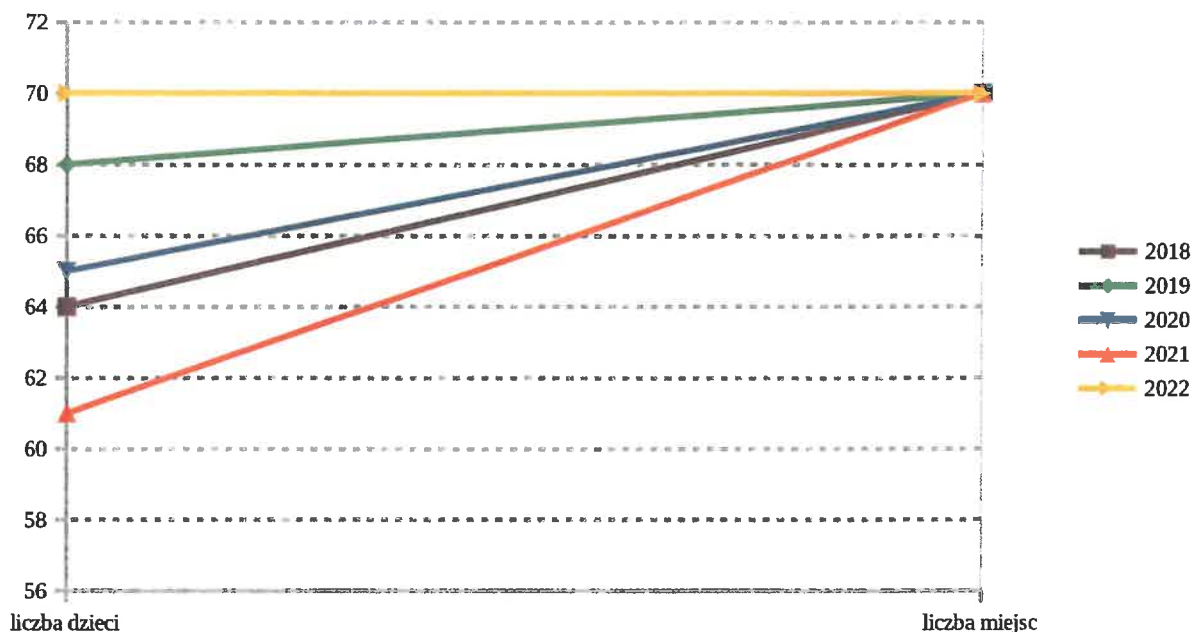
48. Art. 95 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r., op. cit.

49. Art. 101 *ibidem*.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Rysunek 14: Liczba miejsc w placówkach i liczba dzieci

Źródło: opracowanie własne PCPR w Stargardzie

Z analizy danych wynika, że liczba miejsc w 2018 roku przewyższała liczbę dzieci objętych opieką, w 2022 roku tendencja odwróciła się, a w 2023 jest kontynuowana. W połowie 2023 roku w placówkach przebywało 10 dzieci ponad ustalony w nich limit miejsc. W przeciągu pół roku liczba dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej wzrosła z 70 do 80, co oznacza wzrost o 12,5%. Jednocześnie liczba miejsc w tej formie pieczy zastępczej pozostała na ustalonym poziomie.

Spadek liczby wychowanków w instytucjonalnej pieczy zastępczej miał miejsce w 2021 roku i na jego koniec wynosił 61 wychowanków. Mniejsza liczba wychowanków skorelowana była z mniejszym napływem dzieci do pieczy zastępczej. Wynikało to z panującej pandemii COVID-19 i ograniczonych możliwości realizacji zadań m.in.: przez szkoły, pracowników służb społecznych i sądy. Zmiany liczby miejsc i liczby dzieci kierowanych do pieczy zastępczej muszą być obowiązkowo monitorowane w kolejnych latach.

Znaczna liczba dzieci, które nie mogą wychowywać się pod opieką swoich rodziców przebywa w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Dzieci te przyjmowane są do placówek opiekuńczo-wychowawczych m.in. ze względu na niewystarczającą liczbę rodzin zastępczych spokrewnionych, które mogłyby zaopiekować się swoimi bliskimi. Zdarza się, że osoby bliskie nie spełniają wymogów ustawowych. Wówczas dla tych dzieci konieczne jest szukanie innych rozwiązań w zakresie zapewnienia im opieki. Nierzadko najbliżsi nie podejmują się opieki ze względu na trudności prezentowane przez dzieci w codziennym funkcjonowaniu.

Na koniec 2022 roku 20 podopiecznych instytucjonalnej pieczy zastępczej posiadało orzeczenie o niepełnosprawności. Dzieci umieszczane w pieczy zastępczej to często dzieci potrzebujące różnorodnego, specjalistycznego i kompleksowego wsparcia ze względu na swoje potrzeby (np. związane z niepełnosprawnością, zaburzeniami osobowości, zaburzeniami neurologicznymi, trudnościami w nauce).

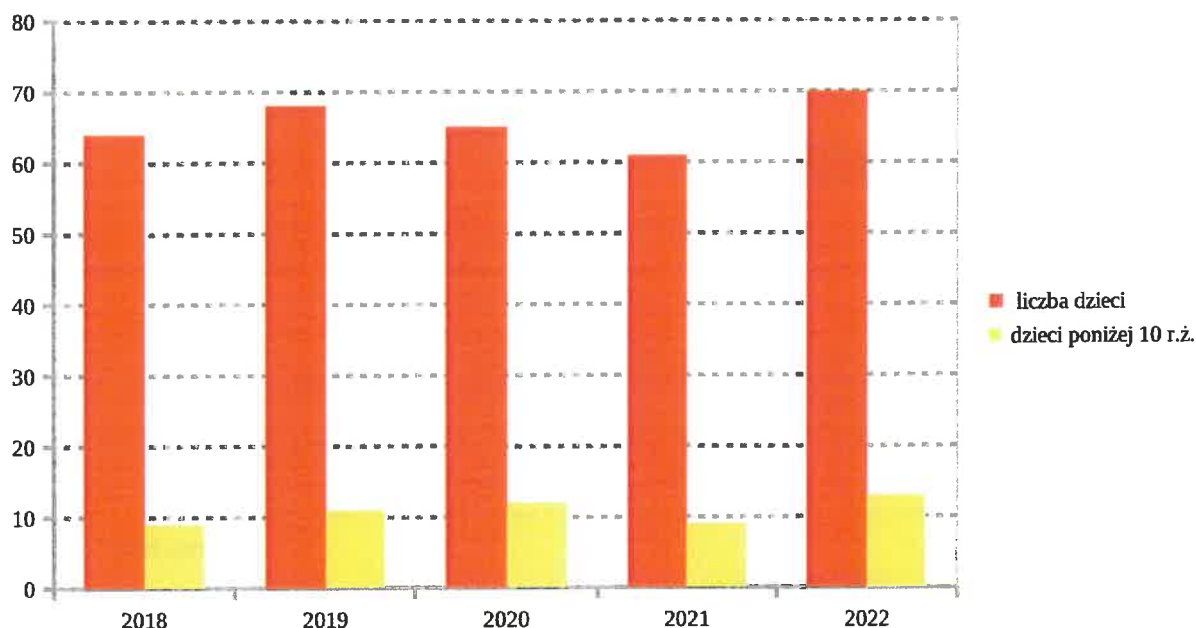
Jednym z głównych kierunków rozwoju pieczy zastępczej zawartym w ustawie jest zapewnienie dzieciom poniżej 10 roku życia miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego. Liczba najmłodszych podopiecznych placówek opiekuńczo-wychowawczych, którzy nie ukończyli 10 roku życia pomimo zwiększenia zawodowych form pieczy zastępczej utrzymuje się na podobnym poziomie. W 2017 roku odsetek dzieci poniżej 10 roku życia

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wynosił 14,06%, na koniec 2022 roku było to 18,57% ogółu dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Rysunek 15: Dzieci poniżej 10 roku życia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

Źródło: opracowanie własne PCPR w Stargardzie.

Obecność dzieci poniżej 10 roku życia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych jest wyzwaniem dla systemu pieczy zastępczej. Wynika to faktu, że coraz więcej dzieci w tym wieku potrzebuje zapewnienia pieczy zastępczej, a jednocześnie liczba rodzin spokrewnionych spada. Istotną przyczyną umieszczania dzieci poniżej 10 roku życia w placówkach są różnorodne indywidualne potrzeby dzieci, np. przyjmowanie wieloosobowych rodzeństw lub choroby dzieci. W małych placówkach duże rozwarstwienie wiekowe utrudnia wychowawcom pracę z dziećmi i może sprawiać, że otrzymują one wsparcie mniej adekwatne do swoich potrzeb, ponieważ zachodzi tzw. „uśrednianie działań”. Należy ograniczać liczbę młodszych dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej, w szczególności poprzez rozwijanie rodzinnych form pomocy i wsparcia oraz poprzez usprawnienie współpracy różnych podmiotów w ramach systemu wsparcia rodziny.

Na efektywność działań wychowawczych ma wpływ sytuacja kadrowa. Problemem jest rotacja pracowników merytorycznych i trudności ze znalezieniem nowych kandydatów na wychowawców oraz specjalistów. Rotacja kadry nie służy dzieciom, gdyż stała kadra może skuteczniej zapewnić im poczucie stałości i bezpieczeństwa, którego nie miały w swoich domach rodzinnych. Warto podkreślić, że praktycznie raz w roku odbywa się podnoszenie wynagrodzeń. Działanie to przyczynia się do wzrostu motywacji do pracy, zatrudnienia nowych pracowników, utrzymania kadry, gdyż niesatysfakcjonujące wynagrodzenie na stanowisku wychowawcy nie motywuje do podjęcia pracy zarówno doświadczonych pedagogów jak i młodych osób, absolwentów kierunków pedagogicznych.

Kadra systemu pieczy zastępczej korzysta regularnie ze szkoleń. Prowadzona jest diagnoza potrzeb szkoleniowych kadry instytucjonalnej pieczy zastępczej, aby oferta szkoleń była adekwatna do potrzeb pracowników. Dodatkowo w 2021 roku została przeprowadzona superwizja dla placówek i wychowawców, przeprowadzona przez kadrę naukową Uniwersytetu Szczecińskiego. Nie objęła ona jednak wszystkich pracowników placówek, dlatego ważne jest kontynuowanie tego kierunku działań w kolejnych latach.

W placówkach, oprócz wychowawców, pracę na rzecz dziecka i jego rodziny prowadzą pedagog, psycholog oraz pracownik socjalny, zadania realizowane przez nich to:

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

1. Diagnozowanie problemów rodziny poprzez zapoznanie się z dokumentacją: z wywiadem środowiskowym, dokumentacją zdrowotną, opinią psychologiczno-pedagogiczną dziecka, opinią szkolną małoletniego.
2. Określenie wspólnie z rodzicami podstawowych problemów i zarazem potrzeb występujących w tej rodzinie. Ustala się przyczynę umieszczenia dziecka w placówce poprzez konfrontację wypowiedzi rodziców z uzasadnieniem postanowienia sądu i opinią ośrodka pomocy.
3. Motywowanie rodziny do współpracy i działań zmierzających do pokonania problemów i powrotu dziecka do domu.
4. Pomoc w usunięciu czynników przeszkadzających w wychowaniu dzieci - próba rozwiązania podstawowych problemów socjalnych, psychologicznych, wychowawczych, zdrowotnych, wspieranie w podjęciu leczenia odwykowego, psychiatrycznego, w uzyskaniu zatrudnienia, podniesieniu kwalifikacji zawodowych, budowaniu wiary we własne siły i możliwości.
5. Prowadzenie konsultacji specjalistycznej, poradnictwa i edukacji dla rodzin, udzielanie informacji na temat pomocy świadczonej przez właściwe instytucje do tego powołane.

Zmiany zachodzące w rodzinach konsultuje się na bieżąco z asystentami rodziny, pracownikami socjalnymi, kuratorami. Uczestniczenie w spotkaniach interdyscyplinarnych, organizowanie Zespołów do Spraw Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka ma na celu integrację działań służących poprawie sytuacji rodziny i powrotowi dziecka do domu rodzinnego. Adolescenci przebywający w placówce mają możliwość korzystania z terapii indywidualnej na jej terenie. Dzięki udziałowi w terapii mają okazję lepszego poznania siebie, radzenia sobie na co dzień z własnymi emocjami i zrozumienia problemów relacyjnych z rodzicami. Efektem terapii jest często ponowne zbliżenie się nastolatka do rodziców, poprawa komunikacji między nimi, lepsze rozumienie obu stron i tolerancja zachowań. W sytuacjach konfliktowych rodzice i dorastające dziecko mogą skorzystać z mediacji prowadzonych przez mediatora w placówce.

Placówka stwarza sytuacje, w których rodzic ma możliwość pełnienia swojej funkcji, pomimo pobytu dziecka w pieczy zastępczej. Zaproszenie rodziny do uczestnictwa w życiu dziecka jest akcentowane poprzez stały systematyczny kontakt wychowawcy z rodzicami, informowanie o bieżącej sytuacji wychowanka, umożliwienie rodzicom towarzyszenia jemu podczas ważnych życiowych wydarzeń, odwiedzanie go w dni wolne od nauki szkolnej. Rodzina, która rekonstruuje się po powrocie dziecka do domu rodzinnego, ma również możliwość w dalszym ciągu korzystać w placówce ze wsparcia i pomocy pracownika socjalnego.

Zespoły do Spraw Rodzinnej Pieczy Zastępczej oraz Instytucjonalnej Pieczy Zastępczej poza zadaniami określonymi przez ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej podejmują szereg działań, które stanowią przykład dobrych praktyk, doskonalących pracę z rodzinami zastępczymi. Takim przykładem są:

1. Spotkania integrujące rodziny zastępcze w postaci festynu rodzinnego czyli imprezy plenerowej organizowanej z okazji obchodów Dnia Rodzicielstwa Zastępczego. Głównym celem pikników jest w głównej mierze popularyzacja rodzicielstwa zastępczego oraz integracja rodzin zastępczych z terenu powiatu. Organizowane są różnego rodzaju zadania aktywizujące nie tylko dzieci, ale także rodziców zastępczych. Atrakcjami pikników są np. konkursy, zawody sportowe, atrakcje typu „malowanie twarzy”, zabawy rozwijające kreatywność, pokazy artystyczne.
2. „Mikołajki” czyli grudniowe bale dla najmłodszych wychowanków połączone ze spotkaniem dzieci z Świętym Mikołajem, podczas których dzieci otrzymują prezenty. Bale organizowane są w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi.
3. „Wigilia dla sponsorów” – uroczysta kolacja wychowanków z zaproszonymi gośćmi, którą poprzedzają jasełka w wykonaniu dzieci.
4. Prowadzenie grupy wymiany doświadczeń dla rodziców zastępczych tzw. Klubu rodzica zastępczego.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

9. USAMODZIELNIANI WYCHOWANKOWIE PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE STARGARDZKIM

Część wychowanków po osiągnięciu pełnoletności pozostaje w dotychczasowych rodzinach zastępczych lub placówkach opiekuńczo-wychowawczych, gdyż zdają sobie sprawę, że nie są gotowi do rozpoczęcia samodzielnego życia w wieku 18 lat. W 2018 roku było to 15,71% pełnoletnich wychowanków, natomiast do 2022 roku nastąpił niewielki spadek do 13,1%. Wychowankowie mają możliwość korzystania ze wszechstronnego wsparcia (pomoc psychologa pedagoga, korepetycje) kiedy jeszcze pozostają w pieczy zastępczej.

W analizowanych latach (2018-2022) pieczę zastępczą opuściło łącznie 121 wychowanków. Znaczna część opuszcza ją usamodzielniając się. Najwięcej każdego roku pełnoletnich wychowanków usamodzielnia się z rodzin zastępczych spokrewnionych i placówek opiekuńczo-wychowawczych. Wynika to przede wszystkim z tego, że w tych dwóch formach wychowuje się najwięcej dzieci.

Celem usamodzielnienia wychowanków jest wyposażenie ich w takie kompetencje i narzędzia, aby po opuszczeniu pieczy zastępczej poradzili sobie z prowadzeniem własnego gospodarstwa domowego i utrzymywali się samodzielnie ponosząc związany z tym ciężar finansowy.

Dobrym trendem obserwowanym na przestrzeni analizowanych lat jest to, że wychowankowie pieczy po jej opuszczeniu zakładają własne gospodarstwa domowe, a nie wraca do rodziny biologicznej. Wynika to z rozwoju oferty wsparcia skierowanej do usamodzielnianych wychowanków, organizowanie kursów zawodowych, wyższych kwot pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie oraz pracy specjalistów nad podniesieniem świadomości tej grupy i zmotywowaniem jej do podjęcia odpowiedzialności za swoje życie. Nie bez znaczenia jest oferta miejsc w mieszkaniach treningowych tzw. „inkubatorach” dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, z której chętnie korzystają wychowankowie nie tylko instytucjonalnej pieczy zastępczej. Aktualnie w Stargardzie funkcjonuje 2 mieszkania z 9 miejscami.

W trakcie spotkań, które odbyły się w ramach tworzenia Programu zidentyfikowano, że funkcja opiekuna usamodzielniania bez systemowego wsparcia i kontroli, w wielu sytuacjach nie jest wystarczająca, gdyż istnieje grupa wychowanków z trudnościami w przystosowaniu się do dorosłego życia i brakiem wsparcia w otoczeniu, których cechuje bierność, niska motywacja do zmian i podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych. Wychowankowie ci pozostawieni bez wsparcia systemu są bardziej narażeni na takie problemy jak: popadanie w długi, narażenie na oszustwa, utratę mieszkania, utratę pracy.

Powiat Stargardzki w porozumieniu ze Stargardzkim Towarzystwem Budownictwa Społecznego prowadzi dwa mieszkania dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej wraz z udzielaniem wsparcia dostosowanego do indywidualnych potrzeb odbiorców. Dzięki zatrudnieniu opiekuna posiadającego pedagogiczne wykształcenie w „inkubatorze” realizowany jest program opierający się na rozwijaniu i wzmacnianiu aktywności oraz samodzielności życiowej usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, kładziony jest nacisk na trening społeczny i ekonomiczny. Obejmuje on kształcenie umiejętności ponoszenia kosztów utrzymania poza pieczę zastępczą, a także aktywizację zawodową, przeciwdziałanie marginalizacji społecznej, pomoc i wsparcie na rynku pracy, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, wsparcie w zakresie stabilizacji sytuacji finansowej, rozwijanie umiejętności gospodarowania środkami finansowymi, doradztwo w sprawie konstruktywnej organizacji czasu wolnego, pomoc w nawiązywaniu więzi, naukę dbałości o miejsce aktualnego przebywania, pomoc w dbaniu o zdrowie (doradztwo w zakresie higieny, motywowanie do leczenia itp.). Pobyt w mieszkaniu jest szansą na ustabilizowanie swojej sytuacji życiowej po opuszczeniu pieczy zastępczej oraz trenowanie umiejętności samodzielnego życia i funkcjonowania w znanym dotąd środowisku lokalnym.

Od 2024 roku Centrum planuje wprowadzenie Kursów usamodzielnienia, dla wychowanków 17 letnich, którzy po uzyskaniu pełnoletności chcieliby zamieszkać w „inkubatorze”, jak również uruchomienie trzeciego mieszkania z 5 miejscami.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

10. ANALIZA SWOT SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ POWIATU STARGARDZKIEGO

Przed procesem formułowania celów, kierunków działań oraz zadań programu zastosowano analizę SWOT jako narzędzie do usystematyzowania mocnych i słabych stron, a także szans i zagrożeń dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Powiatu Stargardzkiego.

Mocne strony (strengths) to zalety, atuty systemu, wszystko to, co wspomaga budowę systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, jak również osłabia zagrożenia w realizacji Programu.

Słabe strony (weaknesses) to ograniczenia, bariery systemu, które mogą utrudniać lub nawet uniemożliwiać realizację założonych celów.

Szanse (opportunities) to istniejące lub przewidywane zjawiska, procesy, trendy, które mogą być szansą korzystnej zmiany w analizowanym obszarze, natomiast zagrożenia (threats) to nic innego jak istniejące lub przewidywane zjawiska, procesy, trendy, które utrudniają funkcjonowanie systemu pieczy zastępczej i mogą być barierą w jego rozwoju.

Źródłem analizy SWOT są dostępne dane statystyczne, diagnoza, wnioski z ewaluacji Programu na lata 2021-2023 oraz materiał ze spotkań służących tworzeniu kierunków Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2023-2025.

Mocne strony	Słabe strony
➔ Profesjonalna i wykwalifikowana kadra pracowników organizatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej; ➔ Regularnie prowadzony monitoring potrzeb szkoleniowych kadry placówek opiekuńczo-wychowawczych, pracowników organizatora rodzinnej pieczy zastępczej; ➔ Szeroka oferta szkoleń i superwizja kadry systemu pieczy zastępczej (koordynatorów, wychowawców, pracowników socjalnych, specjalistów) na wysokim poziomie; ➔ Zorganizowany system szkolenia kandydatów do pełnienia funkcji zawodowej i niezawodowej rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka; szkolenia prowadzone przez ekspertów znających tematykę pieczy zastępczej; ➔ Wdrożony standard przygotowywania rodzin spokrewnionych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej (system szkoleń); ➔ Wypracowane pozytywne relacje z rodzinami zastępczymi i prowadzącymi rodzinne domy dziecka; ➔ Różnorodne i kompleksowe wsparcie dla rodzin - szkolenia, poradnictwo psychologiczne, prawne, grupy wsparcia pogłębiona diagnostyka dzieci przyjmowanych do pieczy zastępczej, będące odpowiedzią na indywidualne potrzeby dziecka i rodziny; ➔ Dobra współpraca z innymi instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny oraz z sądem; ➔ Wypracowany standard funkcjonowania maksymalnie 14-osobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych; ➔ Partycypacyjny model wprowadzania zmian poprzez angażowanie pracowników; ➔ Partnerstwo z organizacjami pozarządowymi;	➔ Duża fluktuacja kadr systemu pieczy zastępczej, m.in. placówek opiekuńczo-wychowawczych, trudności ze znalezieniem nowych kandydatów na pracowników; ➔ Niewystarczająca oferta bezpłatnych, dostępnych i „rozumiejących” specyfikę pieczy zastępczej usług specjalistycznych (pełna diagnoza dzieci, opieka psychiatryczna, okulistyczna, laryngologiczna, neurologiczna); ➔ Niewystarczające przygotowanie kadry do pracy w placówkach typu specjalistyczno-terapeutycznego i interwencyjnego z dziećmi wymagającymi od ich opiekunów specyficznych kwalifikacji i kompetencji ze względu na ich niepełnosprawność lub prezentowane trudności natury wychowawczej; ➔ Przebywanie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych dzieci w wieku poniżej dziesiątego roku życia; ➔ Niewystarczające wsparcie dla usamodzielnianych wychowanków z niepełnosprawnościami, którzy mają trudności z przystosowaniem się do samodzielnego życia; ➔ Zbyt mała liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i prowadzących rodzinne domy dziecka; ➔ Mała liczba osób w wieku aktywności zawodowej do pełnienia funkcji zawodowych rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka; ➔ Trudności w realizacji zadań z zespołem kuratorskiej służby sądowej; ➔ Brak warunków do powstawania i działania rodzinnych form pieczy zastępczej wszystkich typów (brak lokali mieszkalnych do prowadzenia zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej); ➔ Ograniczona ilość miejsc dla dzieci w funkcjonujących rodzinach zastępczych;

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

→ Organizowanie imprez okolicznościowych (np. Mikołajki, Piknik z okazji dnia rodzicielstwa zastępczego) integrujących rodziny zastępcze; → Pozyskiwanie środków zewnętrznych na rozwój pieczy zastępczej; innowacyjna działalność na rzecz rodzinnej pieczy zastępczej; → Terminowa realizacja postanowień sądowych w zakresie zabezpieczenia miejsc w pieczy zastępczej; → Pomoc w organizacji czasu wolnego dzieciom z rodzin zastępczych (półkolonie, turnusy rehabilitacyjne); → Współpraca z miastem partnerskim Elmshorn; → Pozyskiwanie sponsorów; → Gotowość pozyskiwania wolontariuszy w celu pomocy edukacyjnej wychowankom pieczy zastępczej; → Tendencja spadkowa dotycząca liczby dzieci przenoszonych z rodzinnej pieczy zastępczej do instytucjonalnej pieczy zastępczej; → Kampanie na rzecz promocji rodzicielstwa zastępczego; → Potencjał PCPR w zakresie rozwoju pieczy zastępczej, pozyskiwania dodatkowych środków, kreatywność i zapał do pracy; → Zapewnienie środków finansowych w budżecie Powiatu Stargardzkiego na realizację zadań fakultatywnych (np. środki na utrzymanie lokalu mieszkalnego i remont, świadczenie na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka, dofinansowanie do wypoczynku dziecka). → Funkcjonowanie mieszkania treningowego; → Wszyscy pełnoletni wychowankowie pozostający w pieczy mają zapewnione wsparcie pracownika organizatora pieczy natomiast po opuszczeniu pieczy – pracownika socjalnego w Zespole pomocy społecznej; → Dogodne warunki „startu” dla usamodzielnianych wychowanków m.in. szeroka oferta szkoleń, kursów.	→ Spadek motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej w chwili narastania problemów opiekuńczo - wychowawczych; → Narzucanie kontaktów dziecka z rodziną biologiczną pomimo destrukcyjnego wpływu na dziecko; → Roszczeniowa postawa, brak współpracy oraz chęci samorozwoju ze strony niektórych rodzin zastępczych; → Niechęć rodziców biologicznych do spójnej i systematycznej pracy z placówką na rzecz dziecka umieszczonego w pieczy oraz jego powrotem do rodziny; → Niska motywacja pełnoletnich wychowanków do podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych.
--	---

Szanse	Zagrożenia
→ Rozwój usług, skutecznych metod oddziaływania, metodyki pracy z rodzinami oraz nowe formy pracy; → Rozwijanie ofert wsparcia oraz wymiany wiedzy i doświadczeń w obszarze pieczy zastępczej; → Możliwość pozyskiwania dodatkowych środków z funduszy; → Realizowanie projektów, programów dedykowanych rodzinom zastępczym itp.; → Wykorzystywanie potencjału i zasobów organizacji pozarządowych; → Systematyczne promowanie rodzicielstwa zastępczego; → Pozyskiwanie kandydatów na rodziców zastępczych; → Ogólnopolskie działania na rzecz promocji rodzicielstwa zastępczego; → Przejrzysty i jednoznacznie zrozumiały system prawny; → Poprawa sytuacji finansowej rodzin, → Intensywny i transparentny system wsparcia pracowników PCPR. → Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu	→ Niski status społeczny pełnionych ról: rodzica zastępczego, wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej w percepcji Polaków; → Negatywny stereotypowy obraz dzieci z pieczy zastępczej; → Bariery nauczycieli, wychowawców, pedagogów szkolnych i przedszkolnych związane z pracą pedagogiczną z dziećmi z pieczy zastępczej - niewystarczająca świadomość potrzeb dzieci przebywających w pieczy zastępczej i sposobu pracy z nimi; → Niewystarczająca ilość kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej; → Niewystarczająca ilość specjalistycznej pomocy medycznej; → Problemy we współpracy rodziny biologicznej i rodziny zastępczej; → Brak pożądanych zmian w rodzinie biologicznej dziecka, umożliwiających jego powrót do domu;

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

→ pracowników oraz rodzin zastępczych; → Lokalna polityka ukierunkowana na rozwój rodzinnej pieczy zastępczej oraz promocję działań zmierzających do rozwoju usług związanych z realizacją zadań pieczy zastępczej; → Podnoszenie prestiżu oraz zmiana stereotypów dotyczących rodziny zastępczej (ukazywanie pozytywnych aspektów funkcjonowania rodzin zastępczych przez np. relacje z wydarzeń organizowanych dla rodzin zastępczych w środowisku lokalnym); → Pozyskiwanie wolontariuszy w celu pomocy edukacyjnej wychowankom instytucjonalnej pieczy zastępczej; → Praca z rodziną biologiczną na rzecz powrotu dziecka; → Realizowanie różnych projektów na rzecz usamodzielniających się wychowanków z instytucjonalnej pieczy zastępczej; → Organizowanie Kursów usamodzielnienia dla wychowanków pieczy w celu podniesienia ich umiejętności społecznych (pisanie cv, listu motywacyjnego, planowanie budżetu domowego itp.);	→ Wypalenie zawodowe osób sprawujących funkcję rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka; → Niewystarczające przygotowanie wychowanków do pełnienia ról społecznych i zawodowych; → Wzrost zachowań demoralizujących wśród młodzieży;
---	---

11. CELE, KIERUNKI DZIAŁAŃ I REALIZOWANE ZADANIA W RAMACH PROGRAMU

Dziecko w pieczy zastępczej umieszcza się na czas określony. Zakłada się, że celem umieszczenia dziecka w środowisku zastępczym jest stworzenie warunków pomocy i pozytywnych zmian w rodzinie biologicznej, aby dziecko jak najszybciej mogło powrócić pod ich opiekę. Warunkiem skuteczności udzielanej pomocy jest dokładne rozpoznanie potrzeb dziecka i rodziny oraz dostosowanie do nich form i sposobów wsparcia, włączając wszystkie podmioty działające w środowisku lokalnym wspierające i wspomagające dziecko i rodzinę.

Nowelizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zakłada konieczność tworzenia planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, planu ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz określenia corocznych limitów rodzin zastępczych zawodowych, o których mowa w art. 56 ustawy, uwzględniając założenia wynikające z planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, tj. konieczność zapewnienia dzieciom z terenu powiatu rodzinnej pieczy zastępczej oraz ograniczenie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Z tak określonych ustawowych zadań wyłania się cel główny Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim na lata 2023 – 2025, którym jest:

Racjonalizacja funkcjonowania systemu pieczy zastępczej w powiecie, zapewniającego dzieciom opiekę i wychowanie w odpowiednich formach pieczy zastępczej: rodzinnej i instytucjonalnej, z ukierunkowaniem na jej formy rodzinne.

Dla tak określonego celu głównego plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej będzie zawierał takie cele szczegółowe jak:

1. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.
2. Poprawa funkcjonowania wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.
3. Ujednolicenie działań podmiotów realizujących zadania w ramach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Natomiast plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej będzie zawierał takie cele jak:

1. Doskonalenie obowiązującego standardu funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych.
2. Przechodzenie od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej (deinstytucjonalizacja).

Określone cele szczegółowe realizacji planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej i planu ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej będą miały zarazem na celu dążenie do uzyskania wskaźnika deinstytucjonalizacji w Powiecie Stargardzkim na poziomie 85% zgodnego ze Strategią Rozwoju Usług Społecznych do roku 2030 przyjętą uchwałą Nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 roku.

11.1. PLAN ROZWOJU RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ - KIERUNKI DZIAŁAŃ I ZADANIA

Plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej na lata 2024 -2026 w Powiecie Stargardzkim zakłada rozwój rodzinnych formy pieczy zastępczej, rozumiany jako zwiększenie liczby rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka. Zapewnienie specjalistycznych szkoleń i warsztatów podnoszących kompetencje i umiejętności opiekunów zastępczych, szczególnie w zakresie ich indywidualnych potrzeb i wsparcia przebywających u nich dzieci o szczególnych potrzebach. Utworzenie Akademii Rodzica Zastępczego zadba o ich motywację, a także zmniejszy ryzyko wypalenia zawodowego. Opiekunowie będą mogli lepiej przygotować się do swojej roli. Będą także mieli możliwość podnoszenia kompetencji, rozwijania umiejętności, zdobywania wiedzy zgodnie ze swoimi potrzebami. Miejsca integracji będą służyły wymianie doświadczeń oraz wsparciu opiekunów zastępczych, wychowanków i dzieci własnych opiekunów. W udostępnionej przestrzeni będą oni mogli podejmować inicjatywy na rzecz swojego środowiska i otoczenia.

Podniesienie świadomości mieszkank i mieszkańców powiatu na temat pieczy zastępczej mniejszy negatywne stereotypy dotyczące opiekunów zastępczych, placówek i dzieci, które w ramach pieczy zastępczej funkcjonują. Uruchomione długofalowe działania informacyjne powinny zwiększyć świadomość lokalnej społeczności.

Tabela 17: Zestawienie kierunków działań i zadań celu 1 planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej

Cel 1. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej	
Kierunki działań	Zadania
Poprawa postrzegania i świadomości społecznej o pieczy zastępczej	Wydanie i dystrybucja materiałów informacyjnych na temat rodzicielstwa zastępczego (ulotek, plakatów, informacji w lokalnych mediach)
	Organizowanie punktów informacyjnych dotyczących pieczy zastępczej podczas uroczystości, obchodów organizowanych na terenie powiatu
	Zorganizowanie kampanii promocyjnej na terenie galerii handlowych
	Spotkania pracowników Zespołu z rodzicami w szkołach w gminach podczas wywiadówek szkolnych, współpraca z dyrektorami i pedagogami szkolnymi w celu propagowania idei rodzicielstwa zastępczego
Zapewnienie adekwatnej do potrzeb ilości miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej	Pozyskanie kandydatów do pełnienia funkcji niezawodowej, zawodowej rodziny zastępczej i do prowadzenia rodzinnego domu dziecka
	Przygotowanie kandydatów do pełnienia funkcji niezawodowej, zawodowej rodziny zastępczej i do prowadzenia rodzinnego domu dziecka poprzez przeprowadzenie szkolenia.
	Wystawianie opinii o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej
	Organizowanie dla dzieci pomocy w formie grup socjoterapeutycznych

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

	Zapewnienie zawodowym rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka zatrudnienia rodzin pomocowych w przypadku zaplanowanego wypoczynku lub w sytuacjach losowych
	Pozyskanie lokali z zasobu gminy lub innych z przeznaczeniem na prowadzenie rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka, ze szczególnym uwzględnieniem budynków wolnostojących
Rozwój profesjonalnych rodzinnych form pieczy zastępczej	Organizowanie specjalistycznych szkoleń mających na celu podniesienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych obecnych rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka
	Organizowanie specjalistycznego poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego i prawnego dla rodzin zastępczych oraz umieszczonych w nich dzieci
	Przeprowadzanie diagnoz psychofizycznych dzieci umieszczanych i przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej
	Zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań specjalistycznych, w tym lekarskich
	Organizacja alternatywnych metod spędzania czasu wolnego
	Utworzenie i rozwój Akademii Opiekuna Zastępczego
	Dążenie do utworzenia zawodowej rodziny specjalistycznej
Integracja środowiska pieczy zastępczej	Zapewnienie miejsc integracji dla rodzin zastępczych
	Organizowanie otwartych spotkań tematycznych dla opiekunów zastępczych, wykładów i seminariów profilaktycznych
	Rozwijanie zajęć edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych dla opiekunów zastępczych, ich dzieci własnych i dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych
	Zapewnienie warunków do funkcjonowania grup wsparcia pieczy zastępczej
Praca nad powrotem dzieci do rodziców naturalnych, a gdy jest to niemożliwe, do przysposobienia dziecka lub stabilizacji jego sytuacji w pieczy zastępczej	Współpraca z asystentami rodzin biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy, pracownikami socjalnymi, Sądem, kuratorami, i innymi specjalistami na rzecz ustabilizowania sytuacji dziecka przebywającego w pieczy zastępczej
	Umożliwianie, pomoc i zapewnienie warunków do kontaktów dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z rodzicami biologicznymi i osobami bliskimi (o ile sąd nie zdecydował inaczej)
	Sporządzanie wniosków dotyczących ustania przyczyn umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej w porozumieniu z asystentem rodziny, pracownikami socjalnymi, Sądem, kuratorami, i innymi specjalistami
	Współpraca z ośrodkiem adopcyjnym i opiekunami zastępczymi w procesie przysposobienia dzieci

Kompleksowa oferta wsparcia skierowana do usamodzielnianych wychowanków wchodzących w dorosłe życie podniesie ich kompetencje i zmotywuje do podjęcia odpowiedzialności za swoje życie. Możliwość treningu samodzielności w „inkubatorze”, przy wsparciu finansowym pomoże wychowankom rozwinąć i wzmocnić aktywność oraz samodzielność życiową. Wsparcie pracownika socjalnego wzmocni ich kompetencje społeczno-zawodowe oraz pomoże w określeniu i realizacji celów edukacyjnych i zawodowych. Indywidualna praca ułatwi rozpoznanie potrzeb wychowanka oraz dostosowanie konkretnych form wsparcia. Podczas Kursów usamodzielnienia dowiedzą się jak racjonalnie gospodarować posiadanym budżetem, planować zakupy, jak unikać problemów tj. popadania w długi, narażenia na oszustwa, utraty mieszkania.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Tabela 18: Zestawienie kierunków działań i zadań celu 2 planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej

Cel 2. Poprawa funkcjonowania wychowanków opuszczających pieczę zastępczą	
Kierunki działań	Zadania
Poprawne funkcjonowanie w życiu społecznym wychowanków opuszczających pieczę zastępczą	Opracowanie i realizacja indywidualnych programów usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków przebywających w pieczy zastępczej
	Wspieranie w uzyskaniu pomocy na kontynuowanie nauki, pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz pomocy rzeczowej na zagospodarowanie.
	Wspieranie procesu usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej poprzez zapewnienie pomocy prawnej, psychologicznej i pedagogicznej, diagnozy predyspozycji zawodowych, indywidualnych konsultacji z doradcą zawodowym, wspieranie aktywności zawodowej
	Organizacja Kursów usamodzielnienia dla wychowanków 17-letnich
Wzrost kompetencji społecznych i zawodowych osób usamodzielnianych opuszczających pieczę zastępczą	Pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, mieszkania z zasobów gminy
	Zapewnienie mieszkania treningowego w sytuacji braku miejsca pobytu po opuszczeniu pieczy zastępczej.
	Ukierunkowanie w wyborze kursów zawodowych.
Racjonalizacja procesu usamodzielniania wychowanków opuszczających pieczę zastępczą	Monitorowanie potrzeb usamodzielnianych wychowanków i dostosowywanie oferty do zdiagnozowanych potrzeb
	Rozwijanie oferty wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków z niepełnosprawnościami
	Wdrażanie standardu usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej
	Rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz usamodzielnianej młodzieży w zakresie zdiagnozowanych potrzeb
	Zapewnienie odrębnego etatu dla opiekuna „inkubatora”

Ujednolicenie działań podmiotów realizujących zadania w ramach wpierania rodziny i systemu pieczy zastępczej umożliwi ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Skoordynuje działania informacyjne, które umożliwią przełamanie stereotypów i zgromadzenie informacji o kompleksowej ofercie pomocy i wsparcia. Podniesie jakość i skuteczność współpracy, żeby działania różnych podmiotów przekładały się na szybsze unormowanie sytuacji prawnej dziecka oraz rzetelne reprezentowanie jego interesów. Zasoby podmiotów systemu będą lepiej wykorzystywane, wzrośnie ich sprawność i efektywność.

Tabela 19: Zestawienie kierunków działań i zadań celu 3 planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej

Cel 3. Ujednolicenie działań podmiotów realizujących zadania w ramach wpierania rodziny i systemu pieczy zastępczej	
Kierunki działań	Zadania
Racjonalizacja realizacji zadań na rzecz pieczy zastępczej na terenie powiatu	Stworzenie mapy zasobów, ofert, usług, które są dostępne u różnych realizatorów, co pozwoli lepiej wykorzystać dostępne możliwości, poszczególni realizatorzy powinni więcej wiedzieć o sobie nawzajem.
	Zapewnienie obsługi dla zadań określonych nowelizacją ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
	Zapewnienie wynagrodzeń pracowników na poziomie adekwatnym do wykonywanych zadań
Synergia działań uczestników systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej na rzecz rozwiązywania problemów społecznych w sposób umożliwiający	Rozwijanie współpracy ze wszystkimi uczestnikami systemu, z założeniem partnerskich relacji i stałej wymiany wiedzy
	Stworzenie standardu działań przygotowawczych do opuszczenia przez dziecko pieczy zastępczej i powrotu do rodziny pochodzenia lub adopcji

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

uregulowanie sytuacji życiowej dziecka, w szczególności pozostanie dziecka przy rodzicach lub jego jak najszybszy powrót do rodziny biologicznej, przysposobienie, przebywanie w pieczy zastępczej oraz usamodzielnianie wychowanków opuszczających pieczę zastępczą	Opracowanie i wdrożenie narzędzi poprawiających przepływ informacji pomiędzy wszystkimi uczestnikami systemu
	Organizowanie warsztatów i specjalistycznych konsultacji dla realizatorów Programu, przedstawicieli służb i partnerów pracujących na rzecz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej i ich rodzin
	Rozwijanie poradnictwa oraz doradztwa ukierunkowanego na rzetelne reprezentowanie interesów dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, w szczególności dotyczących unormowania ich sytuacji prawnej - w celu skrócenia pobytu w pieczy zastępczej

11.2. PLAN OGRANICZENIA LICZBY MIEJSC W INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ – KIERUNKI DZIAŁAŃ I ZADANIA

Plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej na lata 2024-2026 w Powiecie Stargardzkim zakłada stworzenie warunków sprzyjających indywidualizacji pracy z dzieckiem, co zwiększy w wychowankach poczucie stabilizacji, bezpieczeństwa oraz akceptacji. Możliwość doskonalenia zawodowego, podnoszenia kompetencji i superwizja wpłyną pozytywnie na jakość opieki i pozwolą zapewnić wychowankom adekwatne wsparcie dostosowane do ich indywidualnych potrzeb. Rozwinięcie i upowszechnienie wsparcia tzw. „rodzin zaprzyjaźnionych” jest istotnym narzędziem zapewniającym w ten sposób dzieciom z pieczy instytucjonalnej stały i regularny kontakt z rodziną, z którą dziecko może spędzać czas, odrabiać lekcje, rozwijać swoje pasje.

Tabela 20: Zestawienie kierunków działań i zadań celu 1 planu ograniczenia liczby miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej

Cel 1. Doskonalenie obowiązującego standardu funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych.	
Kierunki działań	Zadania
Zapewnianie dzieciom całodobowej opieki i wychowania w instytucjonalnej pieczy zastępczej	Utrzymanie odpowiedniego stanu infrastruktury użytkowanej przez placówki opiekuńczo - wychowawcze
	Rozwijanie wsparcia tzw. „rodzin zaprzyjaźnionych” dla wychowanków pieczy instytucjonalnej
	Utrzymanie liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na poziomie placówek 14-osobowych
	Dążenie do umieszczania i przebywania małoletnich w zastępczej pieczy instytucjonalnej tylko w uzasadnionych przypadkach, z uwzględnieniem wieku tych dzieci, tj. powyżej 10 roku życia
Poprawa funkcjonowania instytucjonalnej pieczy zastępczej celem zapewnienia najlepszych warunków opieki i wychowania dla dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	Zorganizowanie grup socjoterapeutycznych
	Organizowanie szkoleń dla kadry placówek opiekuńczo-wychowawczych w uwzględnieniu bieżących potrzeb, nowych metod i technik wychowawczych
	Dążenie do indywidualizacji pracy z dzieckiem
	Dążenie do utworzenia stabilnego zespołu profesjonalistów, którzy mają zapewnioną możliwość doskonalenia swoich kompetencji zgodnie z potrzebami rozwojowymi i specyfiką placówki
	Organizacja adekwatnego do zmieniających się potrzeb wsparcia dla dzieci i młodzieży umieszczanych i przebywających w pieczy zastępczej
	Rozwijanie cyklicznej superwizji
	Podnoszenie standardów funkcjonowania placówek

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

W ramach deinstytucjonalizacji będzie rozwijana rodzinną pieczę zastępczą, której zostanie zapewnione specjalistyczne wsparcie, szkolenia, warsztaty i superwizja. Rozwinięta oferta usług w społecznościach lokalnych, poprzez stworzenie miejsc integracji rodzin zastępczych posłuży wymianie doświadczeń i rozwojowi inicjatyw. Doskonalenie system instytucjonalnej pieczy zastępczej stworzy warunki sprzyjające indywidualizacji pracy z dzieckiem. Rozwinięte wsparcie specjalistyczne dzieci o zaburzonym rozwoju i zagrożonych niedostosowaniem pozwoli zniwelowanie negatywnych wzorców działań rodziców i rówieśników. Stworzenie warunków do pomocy i pozytywnych zmian w rodzinie, przyczynić się będzie mogło do bezpiecznego powrotu dziecka pod opiekę rodziców. Jeśli nie będzie to możliwe, dziecko będzie mogło przebywać w pieczy zastępczej do czasu adopcji lub usamodzielnienia się.

Tabela 21: Zestawienie kierunków działań i zadań celu 2 planu ograniczenia liczby miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej

Cel 2. Przechodzenie od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej (deinstytucjonalizacja).	
Kierunki działań	Zadania
Rozbudowany system wszechstronnego wsparcia	Przeciwdziałanie kryzysom w rodzinach biologicznych
	Stworzenie systemu wsparcia dla rodzin wychowanków, by jak najkrócej przebywały w pieczy
	Tworzenie nowych rodzinnych form pieczy zastępczej
	Dążenie do nie umieszczania dzieci w instytucjonalnej pieczy
	Rozwijanie wsparcia tzw. „rodzin zaprzyjaźnionych” dla wychowanków
	Rozwijanie wsparcia tzw. „rodzin pomocowych” dla rodziców zastępczych

11.3. REALIZATORZY PROGRAMU I WSKAŹNIKI REALIZACJI PROGRAMU

Wiodące w realizacji Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim na lata 2024 -2026 i osiągnięcia jego celów jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Stargardzie. Kluczowe dla wdrożenia i realizacji Programu będą wydziały Starostwa Powiatowego w Stargardzie takie jak: Biuro Polityki Społecznej, Wydział Oświaty, Kultury i Sportu, Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności. Jednostki organizacyjne Powiatu Stargardzkiego: Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Samodzielny Publiczny Wielospecjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej, Powiatowy Urząd Pracy oraz podmioty pieczy zastępczej, tj. osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą, placówki opiekuńczo-wychowawcze. Ważnymi partnerami zewnętrznymi w realizacji Programu będą organizacje pozarządowe działające w obszarze pieczy zastępczej, działalności charytatywnej, nauki, edukacji, oświaty i wychowania, kultury fizycznej, jak również Komenda Powiatowa Policji w Stargardzie i Sąd Rejonowy w Stargardzie oraz Prokuratura Rejonowa w Stargardzie.

Tabela 22: Realizatorzy uczestniczący w rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej i wskaźniki realizacji tego celu

Cel 1. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej		
Kierunki działań	Wskaźniki	Realizatorzy
Poprawa postrzegania i świadomości społecznej o pieczy zastępczej	Liczba publikacji prasowych. Internetowych, radiowych, spotkań, akcji promocyjnych. Liczba indywidualnych rozmów z osobami zainteresowanymi. Liczba zorganizowanych kampanii. Liczba przeprowadzonych spotkań.	PCPR –organizator rodzinnej pieczy zastępczej, OPS, instytucje współpracujące, np.: media lokalne, sąd rodzinny, organizacje pozarządowe.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Zapewnienie adekwatnej do potrzeb ilości miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej	Liczba pozyskanych osób. Liczba przeprowadzonych szkoleń. Liczba osób/rodzin, które uczestniczyły i ukończyły szkolenie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Ilość nowo powstałych rodzin zastępczych zawodowych. Liczba miejsc w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka. Liczba przeprowadzonych spotkań w ramach grup socjoterapeutycznych. Liczba powstałych rodzin pomocowych. Liczba pozyskanych lokali.	PCPR –organizator rodzinnej pieczy zastępczej, specjalistyczne firmy szkoleniowe, ośrodki adopcyjne.
Rozwój profesjonalnych rodzinnych form pieczy zastępczej	Liczba godzin szkoleń/warsztatów dla rodziców zastępczych. Liczba uczestników szkoleń. Ilość godzin poradnictwa specjalistycznego. Ilość sporządzonych diagnoz. Ilość badań specjalistycznych. Ilość godzin spędzania czasu wolnego. Liczba godzin spotkań w ramach Akademii Opiekuna Zastępczego. Liczba utworzonych rodzin specjalistycznych.	PCPR –organizator rodzinnej pieczy zastępczej, specjalistyczne firmy szkoleniowe, partnerzy zewnętrzni zapraszani do współpracy w zależności od celu i rodzaju zadania, organizacje pozarządowe,
Integracja środowiska pieczy zastępczej	Liczba miejsc integracji. Liczba uczestników integracji. Liczba spotkań tematycznych dla opiekunów zastępczych, wykładów i seminariów profilaktycznych. Liczba zorganizowanych zajęć edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych. Liczba godzin spotkań w ramach grup wsparcia.	PCPR –organizator rodzinnej pieczy zastępczej, specjalistyczne firmy szkoleniowe, partnerzy zewnętrzni zapraszani do współpracy w zależności od celu i rodzaju zadania, organizacje pozarządowe. Biuro Polityki Społecznej
Praca nad powrotem dzieci do rodziców naturalnych, a gdy jest to niemożliwe, do przysposobienia dziecka lub stabilizacji jego sytuacji w pieczy zastępczej	Liczba spotkań w ramach zespołów ds. oceny sytuacji dziecka. Liczba spotkań dzieci z rodzicami biologicznymi. Ilość urlopowań dzieci do rodziców biologicznych Liczba dzieci urlopowanych regularnie do rodziców biologicznych Liczba dzieci, które powróciły do rodziców. Liczba dzieci przysposobionych.	PCPR –organizator rodzinnej pieczy zastępczej, OPS, instytucje współpracujące, sąd rodzinny, partnerzy zewnętrzni zapraszani do współpracy w zależności od celu i rodzaju zadania, organizacje pozarządowe.

Tabela 23: Realizatorzy uczestniczący w poprawie funkcjonowania wychowanków opuszczających pieczę zastępczą i wskaźniki realizacji tego celu

Cel 2. Poprawa funkcjonowania wychowanków opuszczających pieczę zastępczą		
Kierunki działań	Wskaźniki	Realizatorzy
Poprawne funkcjonowanie w życiu społecznym wychowanków opuszczających pieczę zastępczą	Liczba opracowanych IPU. Liczba opracowanych modyfikacji IPU. Liczba złożonych wniosków o pomoc na kontynuowanie nauki, pomoc pieniężną	PCPR –organizator rodzinnej pieczy zastępczej, OPS, instytucje współpracujące,

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

	na usamodzielnienie oraz pomoc rzeczową na zagospodarowanie. Liczba wydanych decyzji. Liczba spotkań w ramach pomocy prawnej. Liczba spotkań w ramach pomocy psychologicznej. Liczba spotkań w ramach pomocy pedagogicznej. Liczba diagnoz predyspozycji zawodowych. Liczba indywidualnych konsultacji z doradcą zawodowym. Ilość Kursów usamodzielnienia / godzin / uczestników	partnerzy zewnętrzni zapraszani do współpracy w zależności od celu i rodzaju zadania, organizacje pozarządowe, opiekunowie usamodzielnienia.
Wzrost kompetencji społecznych i zawodowych osób usamodzielnianych opuszczających pieczę zastępczą	Liczba wychowanków objętych wsparciem w uzyskaniu zatrudnienia, mieszkania. Liczba miejsc w „inkubatorze”/ wychowanków zamieszkałych. Ilość zorganizowanych kursów/uczestników/osób, które kurs ukończyły.	PCPR –organizator rodzinnej pieczy zastępczej, OPS, instytucje współpracujące, partnerzy zewnętrzni zapraszani do współpracy w zależności od celu i rodzaju zadania, organizacje pozarządowe, opiekunowie usamodzielnienia.
Racjonalizacja procesu usamodzielniania wychowanków opuszczających pieczę zastępczą	Ilość zdiagnozowanych potrzeb wychowanków. Liczba wychowanków niepełnosprawnych. Liczba osób przygotowanych do procesu usamodzielnienia. Liczba realizowanych programów usamodzielnienia.	PCPR –organizator rodzinnej pieczy zastępczej, OPS, instytucje współpracujące, partnerzy zewnętrzni zapraszani do współpracy w zależności od celu i rodzaju zadania, organizacje pozarządowe, opiekunowie usamodzielnienia.

Tabela 24: Realizatorzy uczestniczący w ujednoliceniu działań podmiotów realizujących zadania w ramach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej i wskaźniki realizacji tego celu

Cel 3. Ujednolicenie działań podmiotów realizujących zadania w ramach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej		
Kierunki działań	Wskaźniki	Realizatorzy
Racjonalizacja realizacji zadań na rzecz pieczy zastępczej na terenie powiatu	Liczba spotkań w ramach tworzenia mapy zasobów, ofert, usług. % wzrost wynagrodzeń. Liczba osób realizujących zadania określone nowelizacją ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.	PCPR –organizator rodzinnej pieczy zastępczej, OPS, instytucje współpracujące, sąd rodzinny, organizacje pozarządowe.
Synergia działań uczestników systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej na rzecz rozwiązywania problemów społecznych w sposób umożliwiający uregulowanie sytuacji życiowej dziecka, w szczególności pozostanie dziecka przy rodzicach lub jego jak najszybszy powrót do rodziny biologicznej,	Liczba spotkań z przedstawicielami różnych środowisk systemu pieczy zastępczej. Liczba skoordynowanych planów pomocy dziecku i pracy z rodziną. Liczba organizowanych posiedzeń Zespołu do spraw oceny sytuacji dziecka. Liczba szkoleń, konferencji/ liczba uczestników. Liczba instytucji współpracujących.	PCPR –organizator rodzinnej pieczy zastępczej, OPS, instytucje współpracujące, sąd rodzinny, organizacje pozarządowe.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

przysposobienie, przebywanie w pieczy zastępczej oraz usamodzielniania wychowanków opuszczających pieczę zastępczą	Liczba kontaktów z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.	
--	--	--

Tabela 25: Realizatorzy uczestniczący w doskonaleniu obowiązującego standardu funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych i wskaźniki realizacji tego celu

Cel 1. Doskonalenie obowiązującego standardu funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych.		
Kierunki działań	Wskaźniki	Realizatorzy
Zapewnianie dzieciom całodobowej opieki i wychowania w instytucjonalnej pieczy zastępczej	Wysokość środków finansowych na funkcjonowanie instytucjonalnej pieczy zastępczej. Ilość pozyskanych rodzin zaprzyjaźnionych. Liczba dzieci w placówkach/liczba miejsc. Liczba wydanych skierowań. Wiek dzieci w placówkach.	PCPR, POW, RDD, rodziny zastępcze zawodowe
Poprawa funkcjonowania instytucjonalnej pieczy zastępczej celem zapewnienia najlepszych warunków opieki i wychowania dla dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	Liczba specjalistów. Liczba szkoleń dla wychowawców. Wysokość wynagrodzeń. Poziom zatrudnienia. Liczba ocen sytuacji dziecka. Liczba spotkań w ramach socjoterapii/uczestników.	PCPR, POW, PPP, partnerzy zewnętrzni zapraszani do współpracy w zależności od celu i rodzaju zadania,

Tabela 26: Realizatorzy uczestniczący w deinstytucjonalizacji i wskaźniki realizacji tego celu

Cel 2. Przechodzenie od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej (deinstytucjonalizacja).		
Kierunki działań	Wskaźniki	Realizatorzy
Rozbudowany system wszechstronnego wsparcia	Liczba instytucji współpracujących. Liczba kontaktów z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny. Liczba nowo utworzonych rodzin. Ilość pozyskanych rodzin zaprzyjaźnionych. Liczba spotkań z przedstawicielami różnych środowisk systemu pieczy zastępczej. Liczba skoordynowanych planów pomocy dziecku i pracy z rodziną. Liczba powstałych rodzin pomocowych.	PCPR –organizator rodzinnej pieczy zastępczej, OPS, instytucje współpracujące, partnerzy zewnętrzni zapraszani do współpracy w zależności od celu i rodzaju zadania, organizacje pozarządowe, opiekunowie usamodzielnienia.

Z uwagi na specyfikę pieczy zastępczej realizacja większości zadań zawartych w Programie powinna odbywać się w sposób ciągły. Inicjatywy podejmowane będą także stosownie do potrzeb i występujących problemów.

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

12. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje, jako konieczny element programu rozwoju pieczy zastępczej określenie limitu zawodowych rodzin zastępczych w powiecie. Na podstawie analizy danych dotyczących funkcjonowania pieczy zastępczej, informacji gmin na temat zagrożeń w środowiskach rodzin biologicznych, uwzględniając realne możliwości ustala się limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2024–2026. Limit ten jest rozumiany jako zapewnienie środków na ich zorganizowanie i prowadzenie, a nie konieczność jego osiągnięcia. Zakłada się, że w latach 2024–2026 będzie możliwość utworzenia po dwie rodziny w każdym roku.

Rok	Limit rodzin zawodowych
2024	2
2025	2
2026	2

Planowana liczba rodzin zastępczych zawodowych zakłada podejmowanie działań zmierzających do stopniowego, systematycznego wzrostu liczby zawodowych form rodzinnej pieczy zastępczej. Należy wziąć pod uwagę, iż w Powiecie Stargardzkim funkcjonuje 9 rodzin zastępczych zawodowych, w tym 1 rodzina pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego oraz 4 rodzinne domy dziecka. Wskazuje się, iż planowana liczba nowo powstałych rodzin zastępczych zawodowych wyniesie po co najmniej dwie rodziny w każdym roku. Tym niemniej, biorąc pod uwagę zmiany w funkcjonowaniu systemu pieczy zastępczej oraz uwarunkowania środowiskowe należy także w planowaniu pieczy zastępczej w lokalnym ujęciu wziąć pod uwagę możliwość przekształcania rodzin zastępczych niezawodowych w formy zawodowe, a także rodzin zastępczych zawodowych w rodzinne domy dziecka, jak również wygaszanie placówek w miejsce tworzących się zawodowych form pieczy rodzinnej.

13. ADRESACI PROGRAMU

Adresatami Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim na lata 2024-2026 są:

1. Dzieci i młodzież przyjmowana do pieczy i w niej przebywająca.
2. Rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe, zawodowe, prowadzący rodzinne domy dziecka.
3. Usamodzielniani wychowankowie, opiekunowie usamodzielnienia.
4. Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej, zawodowej, do prowadzenia rodzinnego domu dziecka.
5. Kadra zatrudniona w placówkach opiekuńczo - wychowawczych.
6. Osoby realizujące zadania z zakresu pieczy zastępczej.
7. Rodzice biologiczni dzieci przebywających w pieczy

14. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Środki przewidziane na zadania związane z realizacją Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim na lata 2024-2026 pochodzić będą w szczególności z następujących źródeł:

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

1. Zgodnie z art. 191 i 196 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z budżetu Powiatu Stargardzkiego.
2. Zgodnie z art. 197 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z budżetu państwa.
3. Zgodnie z art. 191 ust. 9 i 10 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z budżetów gmin.
4. Zgodnie z art. 191 i 196 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z budżetów innych powiatów.
5. Zgodnie z art. 193 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z odpłatności rodziców biologicznych i osób zobowiązanych do pokrywania kosztów.
6. Dotacji oraz projektów w ramach środków z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
7. Funduszy zewnętrznych, w tym: z programów unijnych.
8. Darowizn, zapisów i innych wpływów od osób prawnych i fizycznych.

Szacunkowe planowane wydatki na realizację Programu w latach 2024 – 2026 to w sumie prawie 50 milionów złotych.

Pula środków jest zabezpieczana krocząco w uchwałach budżetowych na rok 2024 i lata następne oraz w Wieloletniej Prognozie Finansowej Powiatu Stargardzkiego. W ramach programu nie będzie rozwijana infrastruktura.

15. EWALUACJA I MONITORING REALIZACJI PROGRAMU

Program ma charakter otwarty i w celu zapewnienia wysokiej jakości jego realizacji z będzie podlegał monitoringowi i ewaluacji.

Monitoring Programu będzie prowadzony poprzez analizę wskaźników przypisanych do konkretnych kierunków działań przy poszczególnych celach szczegółowych. Monitoring oceny stopnia realizacji założonych celów prowadzony będzie w cyklu rocznym. Zestaw wskaźników monitoringu będzie w razie potrzeby aktualizowany i uzupełniany.

W oparciu o zebrane dane będą formułowane wnioski i rekomendacje istotne dla dalszego wdrażania Programu, jak również ocena pojawiających się wyzwań i zagrożeń, tak aby możliwe było dokonanie aktualizacji treści Programu w odpowiedzi na potrzeby społeczne lokalnego systemu pieczy zastępczej.

W końcowym etapie realizacji programu, przeprowadzona zostanie ewaluacja końcowa mająca na celu analizę skuteczności, efektywności i trafności realizacji Programu. Wyniki ewaluacji będą stanowić podstawę do sformułowania celów i zadań w kolejnych edycjach programu rozwoju pieczy zastępczej.

ZAKOŃCZENIE

Rozwijanie rodzinnych form pieczy zastępczej jako efektywnych wychowawczo i korzystnych ekonomicznie w sytuacji braku możliwości sprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę biologiczną jest zgodne z wszelkimi aktami prawnymi. Wychowanie w warunkach rodzinnych zaspokaja potrzeby emocjonalne, potrzeby związane z wyrównywaniem deficytów rozwojowych i edukacyjnych oraz zapewnia wszechstronne przygotowanie do samodzielnego życia. Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim na lata 2024-2026 realizuje wszystkie te założenia. Należy jednak pamiętać, że są one z natury rzeczy procesem długoterminowym i mogą być skuteczne pod warunkiem zaangażowania się we współpracę i w jego realizację lokalnych samorządów, sądów, placówek edukacyjnych, jednostek służby zdrowia, organizacji pozarządowych i wszystkich ludzi dobrej woli, którzy wyrażą chęć pomocy dzieciom i rodzinom.

**Przewodniczący Rady
Powiatu Stargardzkiego**

Zdzisław Rygiel

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Spis treści

WSTĘP.....	2
1. CHARAKTERYSTYKA POWIATU STARGARDZKIEGO.....	4
2. POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE W STARGARDZIE JAKO ORGANIZATOR RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ.....	5
3. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU.....	8
4. SYSTEM WSPARCIA RODZINY I PIECZY ZASTĘPCZEJ.....	9
5. DIAGNOZA ŚRODOWISKA LOKALNEGO W KONTEKŚCIE ZAPOTRZEBOWANIA NA USŁUGI PIECZY ZASTĘPCZEJ.....	11
6. DIAGNOZA SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE STARGARDZKIM.....	17
7. CHARAKTERYSTYKA I ANALIZA RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE STARGARDZKIM.....	24
7.1. WSPARCIE RODZIN ZASTĘPCZYCH.....	28
7.2. CHARAKTERYSTYKA ZAWODOWYCH OPIEKUNÓW ZASTĘPCZYCH.....	30
8. CHARAKTERYSTYKA I ANALIZA INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE STARGARDZKIM.....	32
9. USAMODZIELNIANI WYCHOWANKOWIE PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE STARGARDZKIM.....	36
10. ANALIZA SWOT SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ POWIATU STARGARDZKIEGO.....	37
11. CELE, KIERUNKI DZIAŁAŃ I REALIZOWANE ZADANIA W RAMACH PROGRAMU.....	39
11.1. PLAN ROZWOJU RODZINNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ - KIERUNKI DZIAŁAŃ I ZADANIA.....	40
11.2. PLAN OGRANICZENIA LICZBY MIEJSC W INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ – KIERUNKI DZIAŁAŃ I ZADANIA.....	43
11.3. REALIZATORZY PROGRAMU I WSKAŹNIKI REALIZACJI PROGRAMU.....	44
12. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH.....	48
13. ADRESACI PROGRAMU.....	48
14. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU.....	48
15. EWALUACJA I MONITORING REALIZACJI PROGRAMU.....	49
ZAKOŃCZENIE.....	49

**Powiatowy Program
Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim
na lata 2024 -2026**

Indeks tabel

Tabela 1: Realizacja Gminnych Programów Wspierania Rodziny.....	12
Tabela 2: Udział pracowników OPS z terenu Powiatu Stargardzkiego w szkoleniach.....	13
Tabela 3: Liczba rodzin objętych opieką asystenta rodziny w latach 2020-2022.....	13
Tabela 4: Liczba rodzin zobowiązana przez Sąd Rodzinny do współpracy z asystentem rodziny.....	15
Tabela 5: Liczba rodzin dysfunkcyjnych w Powiecie Stargardzkim współpracujących z policjantem dzielnicowym.....	15
Tabela 6: Liczba interwencji na terenie Powiatu Stargardzkiego związanych z niewłaściwym wykonywaniem władzy rodzicielskiej.....	16
Tabela 7: Liczba placówek wspierających rodzinę w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych na terenie gmin powiatu.....	16
Tabela 8: Liczba ludności Powiatu Stargardzkiego i dzieci umieszczonych w pieczy. Stan na dzień 31 grudnia.....	17
Tabela 9: Liczba wychowanków w pieczy zastępczej na tle województwa i kraju.....	19
Tabela 10: Przyczyny umieszczenia dziecka w pieczy.....	20
Tabela 11: Czas przebywania dzieci w pieczy zastępczej.....	22
Tabela 12: Liczba rodzin zastępczych w Powiecie Stargardzkim w latach 2018-2022.....	25
Tabela 13: Liczba dzieci w rodzinach zastępczych w Powiecie Stargardzkim w latach 2018-2022.....	25
Tabela 14: Wskaźnik deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w Powiecie Stargardzkim.....	26
Tabela 15: Gmina pochodzenia dzieci w rodzinnej pieczy.....	26
Tabela 16: Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych zamieszkująca w poszczególnych gminach.....	28
Tabela 17: Zestawienie kierunków działań i zadań celu 1 planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej.....	40
Tabela 18: Zestawienie kierunków działań i zadań celu 2 planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej.....	42
Tabela 19: Zestawienie kierunków działań i zadań celu 3 planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej.....	42
Tabela 20: Zestawienie kierunków działań i zadań celu 1 planu ograniczenia liczby miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej.....	43
Tabela 21: Zestawienie kierunków działań i zadań celu 2 planu ograniczenia liczby miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej.....	44
Tabela 22: Realizatorzy uczestniczący w rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej i wskaźniki realizacji tego celu.....	44
Tabela 23: Realizatorzy uczestniczący w poprawie funkcjonowania wychowanków opuszczających pieczę zastępczą i wskaźniki realizacji tego celu.....	45
Tabela 24: Realizatorzy uczestniczący w ujednoliceniu działań podmiotów realizujących zadania w ramach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej i wskaźniki realizacji tego celu.....	46
Tabela 25: Realizatorzy uczestniczący w doskonaleniu obowiązującego standardu funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych i wskaźniki realizacji tego celu.....	47
Tabela 26: Realizatorzy uczestniczący w deinstytucjonalizacji i wskaźniki realizacji tego celu.....	47

Wykaz rysunków

Rysunek 1: Mapa Powiatu Stargardzkiego.....	4
Rysunek 2: Organizacja systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej w Polsce.....	9
Rysunek 3: Formy Pieczy zastępczej w Polsce.....	11
Rysunek 4: Liczba zawartych małżeństw, rozwodów i urodzeń w Powiecie Stargardzkim w latach 2018-2022.....	18
Rysunek 5: Liczba dzieci, które napłynęły do pieczy z rodzin naturalnych.....	18
Rysunek 6: Stopa bezrobocia w Powiecie Stargardzkim w latach 2018-2022.....	20
Rysunek 7: Wiek dzieci przebywających w pieczy zastępczej.....	21
Rysunek 8: Przyczyny opuszczenia pieczy zastępczej przez wychowanków.....	23
Rysunek 9: Migracje podopiecznych między pieczą zastępczą instytucjonalną a rodzinną.....	24
Rysunek 10: Wskaźnik umieszczenia dzieci z gmin Powiatu Stargardzkiego w rodzinnej pieczy zastępczej.....	27
Rysunek 11: Liczba koordynatorów, pracowników organizatora pieczy i rodzin oraz dzieci pod ich opieką.....	29
Rysunek 12: Liczba zawodowych form pieczy zastępczej w Powiecie Stargardzkim.....	30
Rysunek 13: Stan cywilny osób sprawujących zawodową pieczę zastępczą.....	31
Rysunek 14: Liczba miejsc w placówkach i liczba dzieci.....	33
Rysunek 15: Dzieci poniżej 10 roku życia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.....	34

